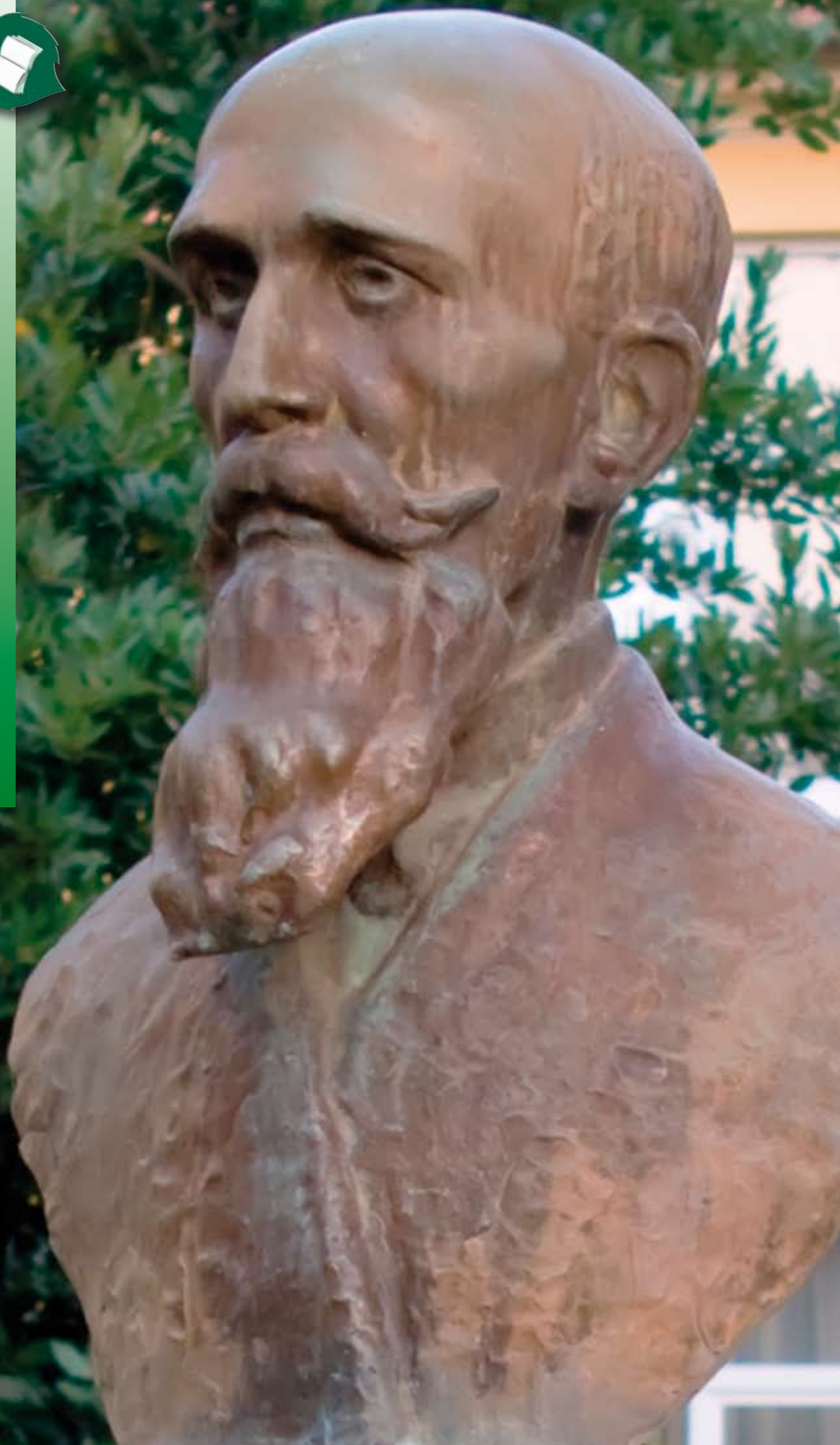

GLASILO KULTURNO
PROSVETNEGA DRUŠTVA
SLOVENSKI DOM
DECEMBER 2011
ŠTEVILKA 45
ISSN 1331 - 548X

ODMIEV

NOVI

Slovenski dom, naš drugi dom

PRAZNIK DEMOKRACIJE

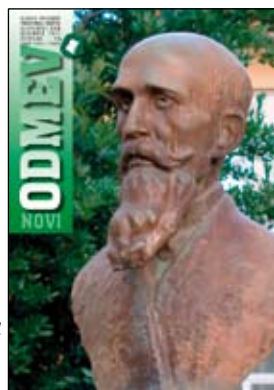
Volitve so praznik demokracije. So najvišja oblika demokratičnosti, ki jo lahko svojim državljanom zagotovi država. Volitve nam omogočajo, da sodelujemo pri zamenjavi oblasti in izbiranju boljše vlade.

Naključje je hotelo, da so tokratne parlamentarne volitve v Sloveniji in na Hrvaškem razpisali na isti dan, za 4. december. Ali so volitve tudi za pripadnike manjšine lahko poseben razlog za praznično razpoloženje in pričakovanje? Če na to vprašanje odgovarjamo kot Slovenci na Hrvaškem, posebnega navdušenja ne more biti, saj je volilni zakon še vedno takšen, da praktično ne dopušča izvolitve slovenskega poslanca v sabor. Enega manjšinskega poslanca namreč skupaj volijo pripadniki albanske, bošnjaške, črnogorske, makedonske in slovenske manjšine. Ker so te manjšine številčno zelo različne in številke seveda niso v prid Slovcem, je praktično vnaprej odločeno, da bo naše interese v najvišjem hrvaškem zakonodajnem telesu zastopal pripadnik neke druge manjšine. Lahko pa na vprašanje o tem, kaj nam pomenijo parlamentarne volitve, pogledamo tudi širše. Kot državljeni, ki si želimo, da bi o najusodnejših vprašanjih naše prihodnosti, o nas, naših otrocih in vseh zanamcih, odločali pravi ljudje. Pošteni, razumni, daljnovidni, sposobni, odločni, izobraženi, širokih pogledov in duha.

V dvajsetletni zgodovini demokratičnih držav Slovenije in Hrvaške smo šli na volitve že nekajkrat. Vsakokrat bi se lahko vprašali, ali bo nova oblast kakor koli spreminjala odnos do manjšine. Lahko bi nas skrbelo, kako bo Slovenija po zamenjavi v državnem zboru in vladni palači obravnavala Slovence zunaj državnih meja, pa tudi, kako bo Hrvaška po zamenjavi v saboru in Banskih dvorih obravnavala slovensko manjšino.

Če je kdaj v preteklosti takšno razmišljanje morda še bilo upravičeno, smo lahko danes mirni. Zakonski okviri v obeh državah so jasni, obe državi sta prepoznali bogastvo in pomembnost manjšin in njihovo vlogo v demokratični družbi. Slovenci na Hrvaškem lahko hvaležno in ponosno ugotovimo, da smo deležni spoštovanja, razumevanja in podpore tako v eni kot v drugi državi. Tisto, kar nas lahko upravičeno skrbi, pa so kriza in pretresi, ki jih zaradi gospodarskih težav v svetu, Evropi in doma preživljata obe državi. Krizo občutimo kot vsi državljani. Tudi mi, enako kot naši sosedje in prijatelji na Hrvaškem ali sorodniki in prijatelji v Sloveniji, smo že dobro spoznali, kaj pomeni zatiskanje pasu, kaj pomeni negotovost v težkih finančnih in gospodarskih časih. Tudi mi se sprašujemo: kaj nam bo prinesla prihodnost?

Odgovora nimamo. Želimo pa si, da bomo znali stopiti skupaj in premagati težave. To velja za medčloveške in meddržavne odnose. Predvsem pa bi si želeli, da zaradi krizne mrzlice krojači naše politične prihodnosti ne bi spregledali majhnih. In manjšina je – kot pove že ime – prav takšna: majhna. K sreči nismo tudi nevidni: Slovenci na Hrvaškem smo dobro organizirani, povezani, enotni, z dobro energijo, veliko delovno vnemo in neomajno željo, da previharimo viharje in ohranimo slovenstvo. Zato smo in bomo obstali.

Naslovnica:
Davorin
Trstenjak
Več na strani 21.

DAN REFORMACIJE V DRUŽBI TRUBARJEVE DEDIŠČINE

Primož Trubar, osrednja osebnost slovenske reformacije, je kot protestantski duhovnik napisal prvi slovenski knjigi Katekizem in Abecednik, ki sta bili natisnjeni leta 1550. Trubarjevi dediščini smo posvetili slovensko obdnevu reformacije.

Slovesnost je potekala 26. oktobra v Slovenskem domu, v organizaciji Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb. Predsednik sveta Darko Šonc je v nagovoru med drugim poudaril, da je reformacija Slovcem dala veliko - izjemnega moža, ki je postavil tudi temelj slovenskemu knjižnemu jeziku.

Moji lubi bratje inu Sloveni

V kulturnem programu je recitator Luka Bregar recitiral Trubarjeve monologe, ki so del gledališke predstave *Moji lubi bratje inu Sloveni* profesorice Vladimire Korošec. Tekst je nastal na podlagi romana Mimi Malenšek Plamenica ter dostopnih pridig in ostalih nagovorov Primoža Trubarja. Monologi so orisali življenje velikega reformatorja - od njegovih prvih pridig do smrti v izgnanstvu. Besedila so osvetlila ne samo Trubarjevo odločnost in boj za slovensko besedo, pač pa

ODMEV

Novi odmev izdaja **Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom** iz Zagreba s pomočjo **Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske** in **Urada Vlade**

Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Za izdajatelja: **Darko Šonc.**
Uredništvo: **Miroslava Maria Bahun, Irena Hribar Buzdovačić, Silvin Jerman, Polona Jurinić, Ivica Kunej, Franc Strašek, Darko Šonc.**

Pregled, priprava in oprema besedil: **Ilinka Todorovski.**
Oblikovanje in prelom: **Ljudevit Gaj.**
Tisk: **Intergrafika,** Bistranska 19, Zagreb.
Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku.

Naklada: 800 izvodov.
Naslov uredništva: **Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom,** Masarykova 13/1, 10000 Zagreb,
tel./fax 48 55 171;
slovenski-dom@zg.t-com.hr,
http://slovinci.hr

tudi praznoverje in lahkoživost takratne duhovščine. Primož Trubar je v usodnem zgodovinskem trenutku tvegall vse, da bi svojim rojakom dal knjigo in s tem knjižni jezik. Tako je vizionarško načrtal našo prihodnost med evropskimi narodi. Trubarjeve monologe je popestril Duo Mosso - Morana Pešutić na kitari in Selma Dizdarević na violini. Na slovesnosti so bili tudi slovenski veleposlanik na Hrvaškem Vojko Volk s sodelavci Markom Sotlarjem, Urško Potočnik in Gregorjem Klemenčičem, odposlanec zagrebškega župana Željko Zaninović ter številni člani Slovenskega doma. Dogodek smo zaokrožili z druženjem ob Trubarjevi malici, ki je ob tem prazniku v Slovenskem domu postala že tradicija.

Agata Klinar Medaković

PRAZNIČNI SPOMINI NA GENERALA MAISTRA

V počastitev slovenskega državnega praznika dneva Rudolfa Maistra je Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb 23. novembra v Slovenskem domu pripravil prireditev Spomini na Maistra.

Spomine na Maistra je v izjemno dinamičnem in zanimivem predavanju obudil Zvezdan Markovič, kustos Vojaškega muzeja Slovenske vojske Maribor. S tem dogodkom smo nadaljevali naše odlično sodelovanje z muzejem, ki smo ga začeli pred leti. Številne obiskovalce v Slovenskem domu sta nagovorila namestnik predsednika zagrebškega sveta slovenske manjšine Franc Strašek in slovenski veleposlanik na Hrvaškem Vojko Volk. Veleposlanik je izrazil zadovoljstvo, ker smo obudili spomin na enega največjih sinov slovenskega naroda, ki je mnogim vzor za pogum in domoljubje.

Dneva Rudolfa Maistra sta se med drugimi udeležila tudi pooblaščen minister slovenskega veleposlaništva Marko Sotlar in odposlanec zagrebškega župana Željko Zaninović.

General, pesnik, slikar, bibliofil

General in umetnik Rudolf Maister, s pesniškim imenom Vojanov, sodi med najvidnejše slovenske osebnosti 20. stoletja. S

Slovenski dom, naš drugi dom

svojim pogumnim dejanjem je ob koncu 1. svetovne vojne, po razpadu Avstro-Ogrske monarhije, najprej v Mariboru, nato pa tudi na širšem štajerskem območju, uveljavil slovensko ljudsko voljo in dosegel, da je velik del slovenskega narodnostnega in govornega področja Štajerske in Koroške prišel pod slovensko oziroma jugoslovansko upravo. 23. novembra 1918 je s svojo vojsko razorožil nemško varnostno stražo in preprečil, da bi to območje priključili nemški Avstriji. 23. november je zato v samostojni Sloveniji postal državni praznik - dan Rudolfa Maistra.

Namestnik načelnika Vojaškega muzeja stotnik Zvezdan Markovič, ki je tudi vodja kustodiat in kustos arhivalije in zemljevidov, je predstavil Maistrovo vojaško pot in tudi nekaj neznanih podrobnosti iz Maistrovega osebnega življenja. General Rudolf Maister ni bil samo vojak, ampak je bil vsestranska osebnost: literat, pesnik, slikar in bibliofil. Ljubil je umetnost in lepo, bil je organizator prve likovne razstave v Mariboru. Pesmi je pisal od mladosti do smrti, do konca svojih dni je objavljall v Ljubljanskem zvonu. Ukvarjal se je tudi z organizacijo kulture in izdajall literarne zbornike. Zelo rad je slikal. Maister je bil strasten ljubitelj knjig. Zbirall stare knjige in si uredill dragoceno, bogato knjižnico. Danes v Univerzitetni knjižnici v Mariboru hranijo okrog šestu knjig, ki jih je zbral. Upokojen je bil predčasno, ko je bil star komaj 49 let. Umrl je za posledicami srčne kapi, 26. julija leta 1934 v Uncu pri Rakeku.

Agata Klinar Medaković

Slovenski dom, naš drugi dom

RAZSTAVA O LETEČEM ČLOVEKU, STANKU BLOUDKU

V Slovenskem domu je bila 21. septembra odprta razstava **Leteči človek, Stanko Bloudek (1890-1959)**. Razstavo je ob 50-letnici Bloudekove smrti leta 2009 pripravil Tehniški muzej Slovenije iz Ljubljane, ki jo je v Zagrebu prvič predstavil zunaj slovenskih meja.

Predsednik Slovenskega doma in zagrebškega sveta slovenske manjšine (SSNM MZ) Darko Šonc je na otvoritvi dejal, da si organizator dogodka SSNM MZ s takšnimi razstavami prizadeva, da naši znameniti rojaki ne bi utonili v pozabo. V imenu Tehniškega muzeja Slovenije je govorila namestnica direktorja Irena Marušič.

Razstavo so obiskali tudi dekan Fakultete prometnih znanosti iz Zagreba Ernest Bazijanac, odposlanca predsednika Hrvaškega olimpijskega komiteja Radica Jurkin, kulturni ataše s slovenskega veleposlaništva Urška Potočnik, odposlanec zagrebškega župana Željko Zaninović, Anna Lhotakova s češkega veleposlaništva, pripadniki zagrebških nacionalnih manjšin in drugi. SSNM MZ je ob tej priložnosti izdal dvojezično zgibanko.

Letalski pionir, konstruktor, izumitelj

Veliko zanimivosti o razstavi, delu in življenju vsestranskega športnika, letalskega pionirja, konstruktorja, izumitelja in graditelja, ki je najbolj znan po smučarski velikanki v Planici, smo izvedeli od avtorja razstave, umetnostnega zgodovinarja in novinarja dr. Sandija Sitarja.

Stanko Bloudek se je rodil 11. februarja 1890 v Idriji, slovenski materi in češkemu očetu. Po maturi, leta 1908, se je

Bloudek odpravil v Prago, kjer je bil najprej vpisan na likovno akademijo, vendar je že po letu dni spoznal, da je tehnika njegova strast in se prepisal na nemško tehniško visoko šolo. Čeprav formalno ni diplomiral, so mu kasneje zaradi sposobnosti in uspehov v vseh delovnih okoljih priznavali inženirski naziv. Bloudek je ustvaril vrsto letalskih konstrukcij, od brezmotornih in enokrilnih motornih do dvokrilnih in vojaških letal. V Automontaži so leta 1934 izdelali tudi prvi slovenski osebni avtomobil Triglav z Bloudekovo karoserijo. Bloudek se je ukvarjal tudi s praktičnim izumiteljstvom, med drugim je patentiral plombo za vagone.

Vsestranski športnik in graditelj

Bloudek pa ni bil zgolj konstruktor in izumitelj, temveč tudi vsestranski športnik ter dosleden humanist. Dejavni je bil v tekmovalnem in pozneje rekreativnem športu, uvajal je nove panoge, bil športni organizator in trener, načrtoval je športna igrišča in pripomočke. Kot simbol združitve vseh teh področij je lahko vzornik sedanji in prihodnjim generacijam. Velikokrat se je znašel v domala neobvladljivem položaju. Toda na način, ki mu danes pravimo pozitivno mišljenje, je vedno našel ustrezno rešitev in do nje pomagal tudi drugim. Njegov moto je bil: Če vztrajaš, vedno najdeš rešitev.

Sodeloval je pri ustanovitvi nogomet-

nega kluba Hermes (1909) in leta 1912 postal član S.K. Ilirija. Bil je slovenski prvak v metanju diska (1920), zmagal je v svoji kategoriji na avtomobilski dirki na Ljubelj (1926) in bil večkratni prvak Jugoslavije v umetnostnem drsnju (1926, 1927, 1929 - leta 1928 tekmovanja ni bilo).

Med drugim je v Ljubljani zgradil sodobno nogometno igrišče, igrišča za tenis, ki so jih pozimi spreminjali v drsališča, svetlobni park za nočne tekme, ki ga je tudi patentiral, olimpijski bazen, zimski bazen in 10 metrov visok skakalni stolp v športnem kopališču Ilirija in atletsko stezo. Javnost pa ga najbrž najboljše pozna kot konstruktorja smučarske letalnice v Planici, manj znano pa je, da je bil graditelj vrste manjših skakalnic (izdelal je načrte za približno sto smučarskih skakalnic) in športnih objektov v drugih slovenskih krajih. Na razstavi je bila tudi maketa skakalnice v Planici, narejena po Bloudekovi načrtih, maketa Bloudekove zamisli turističnega avtobusa s konca 30. let 20. stoletja in maketa kopališča Ilirija.

O Bloudekovi konstruktorskih stvaritvah na Hrvaškem podrobneje pišemo v rubriki Preteklost v sedanosti.

Agata Klinar Medaković

BLOUDKOVA NAGRADA

Po drugi svetovni vojni je bil Stanko Bloudek dejaven v Fizikalni zvezi Slovenije. Med leti 1947 in 1951 je bil predsednik Jugoslovanskega olimpijskega komiteja. Leta 1948 je postal član Mednarodnega olimpijskega komiteja. Umrli je v Ljubljani 26. novembra 1959, med pisanjem pisma v zvezi z načrtovano gradnjo smučarskih skakalnic po Jugoslaviji. Po njem se imenuje najvišja nagrada za šport Republike Slovenije, ki jo zaslužnim športnikom podeljujejo od leta 1965.

MARIBORSKA RAZSTAVA O ZNANIH ZAGREBŠKIH SLOVENCIH

V Univerzitetni knjižnici Maribor je bila 9. novembra odprta razstava Slovenci v Zagrebu: Zagrebčani slovenskih korenin. Razstava je nastala v sodelovanju s Slovenskim domom Zagreb in Svetom slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb in z denarno podporo Mestne občine Maribor.

Na otvoritev bogate razstave smo se odpravili tudi člani zagrebškega sveta slovenske manjšine smo se v Maribor. Razstava je zastavljena tako, da so na stenah prikazane slike Vasilija Josipa Jordana in fotografije Marije Braut, v vitrini pa osebni dokumenti, fotografije, dela in opisi najbolj znanih Slovencev iz sveta umetnosti in znanosti, ki so v 20. stoletju živeli ali še živijo v Zagrebu. Med predstavljenimi zagrebškimi Slovenci so Josip Bobi Marotti, Prerad Detiček, Sanda Langerholz, Milko Šparemblek, Ivica Kunej, Sunčana in Tihana Škrinjarić, Sanja Pilić, Igor Toš in drugi.

Otvoritev je bila slovesna, z nagovori uglednih Mari-

borčanov, napovedal pa jo je predsednik manjšinskega sveta in Slovenskega doma Darko Sonc. Po krajšem glasbenem programu je sledil sprejem, na katerem smo se malo okrepčali, poklepetali z gostitelji in se s prijetnimi vtisi vrnili v Zagreb.

Vasiljka Tovarloža

PEVSKI ZBOR Z NOVO ZBOROVODKINJO

Mešani pevski zbor Slovenskega doma v Zagrebu se je spomladi poslovil od svojega dolgoletnega zborovodje Franca Keneta in je v novo sezono stopil z zborovodkinjo Anomarijo Šimičić, mlado profesorico glasbe.

Anamarija Šimičić je Slavonka iz Vrpolja pri Đakovu. Glasbo je študirala v Zagrebu, že nekaj let pa je zaposlena na Glasbeni šoli v Brežicah, kjer poučuje in vodi tamburaški orkester. V Samoborju, kjer živi, uspešno vodi starejši orkester tamburaškega društva Ferdo Livadić.

Delo z našim zborom je začela na »starih osnovah«, se pravi, da smo ponovili in obnovili pesmi, ki smo jih že prej prepevali, saj ni bilo časa, da bi se za nastop na Madžarskem naučili kaj novega. Pevci smo zadovoljni z novo zborovodkinjo, saj se je vodenja zbora lotila na profesionalen in razumljiv način. Želimo ji mnogo uspehov in sreče.

Irena Hribar-Buzdovačić

Tale članek se še ni niti dobro ohladil, ko smo zvedeli, da nas bo zaradi prevelikih obveznosti zapustila tudi nova zborovodkinja Anamarija, da bo občasno prihajala, če ji bo to čas dopuščal in če bo to potrebno. In zdaj smo spet tam, kjer smo bili... brez zborovodje. Upam, da to ne bo trajalo predolgo in da vam bomo kmalu lahko predstavili novega zborovodjo.

ZA NAŠE KNJIŽNE MOLJE

V tokratnem Novem odmevu vam v branje priporočam Kajetana Koviča, slovenskega literata, ki je prav to jesen praznoval 80. rojstni dan.

Vsi poznamo čudovite slikanice Maček Muri, Moj prijatelj Piki Jakob in Zmaj Diredaj – otroške knjige Kajetana Koviča in ilustratorke Jelke Richman. Še danes jih rada prelistam. Kajetan Kovič ni samo mladeniški pisatelj, je tudi pesnik, prevajalec, književni kritik. Po dopustu sem prebrala Pot v Trento in sem bila zelo navdušena. Pripoved je prežeta s humorjem, čustvenostjo in hrepenenjem. V tej družinski sagi se s spomini na otroštvo in mladost prebujajo obrazi in dogodki, ki s pomočjo

humorja in domišljije odkrivajo zgodbo nepredvidljive glavne osebe. Ob raziskovanju biografije glavnega junaka zgodbe se pisatelju zapisujejo presenetljiva spoznanja, ob katerih se razjasni tudi pot, po kateri nastaja roman.

Še eno knjigo bi rada svetovala našim knjižnim moljem. To je Antologijo slovenske esejistike po drugi svetovni vojni avtorja Mirana Štuheca. Tudi v tej antologiji sem naletela na Kajetana Koviča – na njegov esej z naslovom Župančičeva pesem za (mojo) današnjo rabo. Zelo zanimiv esej o osebnem odnosu do pesništva Otona Župančiča ter o potrebi preiskovanja preživele retorike o Župančiču in renesanse v odnosu do Župančiča kot pesnika. Priporočam.

Darija Stantić

Slovenski dom, naš drugi dom

PEVSKO GOSTOVANJE NA MADŽARSKEM

Mešani pevski zbor Slovenskega doma se je 5. novembra udeležil srečanja slovenskih pevskih zborov v Monoštru, ki ga je organizirala Zveza Slovencev na Madžarskem.

Članom pevskega zbora so se na poti v Monošter pridružili tudi člani Sveta slovenske nacionalne manjšine, tako da nas je bilo za poln avtobus in je bilo nekajurno potovanje še bolj veselo in je kar prehitro minilo.

Uspešen pevski nastop

Na pevskem srečanju je nastopilo šest zborov. Prvi so nastopili domačini, organizirani v KZ Zveze Slovencev Monošter, pod vodstvom zborovodje Tomaža Kuharja. Drugi po vrsti smo bili mi, se pravi mešani pevski zbor (MePZ) zagrebškega Slovenskega doma. Zapeli smo pesmi, ki smo se jih naučili še v času, ko nas je vodil Franc Kene. Zdaj nas vodi zborovodkinja prof. Anamarija Šimičič. Zapeli smo naslednje pesmi: Slovenski dom, naš drugi dom Marjana Hor-

bi si ogledali Monošter, zato sem v wikipediji poiskala nekaj podatkov o tem mestecu in o porabskih Slovencih.

Trdoživost porabskih Slovencev

Monošter (madžarsko Szentgotthárd, nemško St. Gotthard) je mesto s približno devet tisoč prebivalci ob reki Rabi na skrajnem zahodu Madžarske tik ob meji z Avstrijo in okrog deset kilometrov severno od meje s Slovenijo na Goričkem. Predniki porabskih Slovencev so to območje poselili že v 9. stoletju in so uspeli ohraniti svoje narečje, ki je podobno narečju sosednjega Goričkega. Po koncu 1. svetovne vojne je območje pripadlo Madžarski. Šele leta 1972 so manjšine v tej državi, torej tudi slovenska, z ustavnimi dopolnili dobile možnost rabe maternega jezika. Ob demokratičnih spremembah so se razmere nekoliko izboljšale.

Oktober 1990 je bila v Gornjem Seniku ustanovljena Zveza Slovencev na Madžarskem, ki ima sedež v Monoštru. Leta 1993 so manjšine dobile pravico do izvolitve manjšinskih samouprav. Pet let pozneje so v Monoštru odprli generalni konzulat Slovenije in Slovenski kulturno-informacijski center. Po osamosvojitvi Slovenije je odprtje več mejnih prehodov na Goričkem olajšalo stike manjšine s Slovenijo, še tesnejša povezanost je prišla po vstopu Slovenije in Madžarske v Evropsko unijo leta 2004 oziroma z

uveljavitvijo schengenskega režima leta 2007. Navkljub občutno izboljššanemu položaju, razmere za manjšino še vedno niso idealne. Slovenci nimajo zagotovljenega sedeža v madžarskem parlamentu, uradna Budimpešta za delovanje organizacij slovenske manjšine nameni le desetino finančnih sredstev, kolikor jih za madžarsko manjšino v Sloveniji nameni uradna Ljubljana.

Irena Hribar-Buzdovačič

UTRINKA UČENCEV SLOVENŠČINE

Zakaj nadaljujem s slovenščino?

Zato, ker me zanima...

... zato, ker čutim, da več znam...

... zato, ker je lepo brati slovenske knjige...

... zato, ker je olikano govoriti jezik države, v katero grem na zimske počitnice..

... zato, ker imam rada slovenščino.

Tamara Murselovič

Zakaj nadaljujem z učenjem slovenščine?

S slovenščino nadaljujem, ker je to enostaven jezik, in zato ker jo bom nekega dne morda potrebovala. Vedno se je dobro učiti kakšen jezik. Tečaj ni predrag in dobila bom kvalitetno izobrazbo.

Zrinka Nad

na, Micika v p?ngradu rouže bere Uroša Kreka, Rož, Podjuna, Zila Janka Mikula in P. Kernjaka ter Orkester Emila Cossetta. Za nami so nastopili MePZ Lipa iz Šempasa, MePZ Cantate iz Cankove, Pevsko društvo Zvon iz Šmartna pri Litiiji in MePZ Avgust Pavel ZS iz Gornjega Senika. Na koncu smo vsi skupaj zapeli še ljudsko Preozke so stezice.

Po nastopu sta sledila večerja in druženje ob pesmi in plesu v bližnji restavraciji Lipa, pa zopet v avtobus in domov v Zagreb. Na žalost nismo imeli časa, da

OBISKAL NAS JE NADŠKOF ANTON STRES

Člani duhovne sekcije A. M Slomšek smo v nedeljo, 13. novembra, z navdušenjem pričakali ljubljanskega nadškofa in metropolita dr. Antona Stresa. Ob 20-letnici slovenskih maš v Zagrebu je maševal v polni kapelici Ranjenega Jezusa v Ilici 1, nato pa nas obiskal tudi v Slovenskem domu.

Na slovesni maši so somaševali pomožni zagrebški škof dr. Ivan Šaško, šentjernejski dekan Anton Trpin, grškokatoliški duhovnik Gorazd Bastašić in tajnik ljubljanskega metropolita. Naš zbor je pel mašo posvečeno blaženemu Antonu Martinu Slomšku, Pristopni spev in Darovanjko, ki jo je skladal naš zborovodja in dirigent prof. Vinko Glasnović. Dr. Anton Stres nam je podaril lepe besede o medsebojnem spoštovanju Slovencev in Hrvatov. Spomnil se je tudi svojega šolanja in bivanja v Zagrebu; v Vrapčah je preživel štiri leta. Dekan Anton Trpin se je ljubljanskemu nadškofu zahvalil za obisk in darovano mašo, zahvalil se je tudi našemu pevskeemu zboru in vernikom za sodelovanje pri maši. Iz kapelice Ranjenega Jezusa smo se sprehodili po Cvetnem trgu in v prijetnem pogovoru prispeli do Slovenskega doma, na druženje in pogostitev. Z župnikom Gorazdom Bastašićem je prišla tudi njegova žena z dveletnim sinom. Za obisk se je visokemu gostu zahvalil podpredsednik Slovenskega doma Franc Strašek. Prijetno druženje se je končalo s skupinsko fotografijo za spomin na tako pomemben dogodek.

Redne maše in srečanja

Zelo smo bili žalostni, ker na praznično srečanje nista mogla priti duhovnik Janez Rihar, ki je imel pred dvajsetimi leti prvo slovensko mašo pri sv. Roku, zdaj pa je župnik na Podbrezju, in dolgoletni duhovnik Andrej Urbancl. Obžalujemo tudi, ker ni prišla gospa Martina Koman, ki je bila pobudnica ustanovitve duhovne sekcije Slovenskega doma. Želimo ji dobro zdravje in srečno bivanje v domu upokojencev v Postojni.

Na slovenske maše in druženja po njih pogosto pride sestra

usmiljenka Slavomira iz cerkve Svetega Vincencija Pavelskega. Veseli smo, ko z nami lepo zapoje slovenske pesmi. Moramo se ji tudi zahvaliti, ker poskrbi za parkiranje avtomobilov duhovnikov, ki pridejo maševat iz Slovenije.

V aprilu je bila maša pred velikonočnimi prazniki 17. aprila; sveto mašo nam je podaril dekan Šentjerneja Anton Trpin.

V maju sta bili dve maši, 8. in 22. maja, maševal je Silvester Molan. Zadnjo majsko nedeljo bi morali iti na romanje v Osunjo na Žumberku; o tem smo se dogovorili s grškokatoliškim duhovnikom Gorazdom Bastašićem. A smo romanje odpovedali, ker si je vodja duhovne sekcije poškodovala nogo. Junija je maševal Robert Smodiš, septembra pa dekan Anton Trpin, in sicer za blaženega Antona Martina Slomška (24. septembra). Oktobra sta bili dve maši; maševala sta Robert Smodiš in Silvester Molan.

Pevski zbor duhovne sekcije je po poletnih počitnicah spet začel redno vaditi 2. septembra. Če želite peti v našem zboru, se oglasite v tajništvo Slovenskega doma, Masarykova 13. Vaje so vsak petek ob 15.30 do 17.00, maše pa ob nedeljah, dvakrat na mesec ob 17. uri.

Kdor poje, dvakrat moli.

Olga Tkalčec

SPOMIN NA MAJDO SEPE IN MARJANO DERŽAJ

V studiu Bajsić Hrvaške radiotelevizije je 18. novembra potekal lep koncert v spomin na slavni slovenski pevki Marjano Deržaj in Majdo Sepe. Obe sta nas žal že pred leti zapustili, spomin na njune sijajne nastope, šansone in pesmi pa ne... Koncert so pripravili Radio Sljeme, Slovenski dom in operni pevec Roland Braus.

Uvodoma je voditelj programa Roland Braus na oder povabil slovenskega veleposlanika Vojka Volka, ki je organizatorje pohvalil, ker so na koncertu zbrali toliko znanih pevcev. Nato smo se z minuto molka spomnili žrtev v Vukovarju, ki je v roke sovražnikov padel prav na ta dan pred 20 leti. Minuta molka je bila namenjena tudi nedavno preminuli pevki Ani Štefok, ki je publiko osvajal z glasom in čustveno interpretacijo.

Poklon popevkarske smetane

Pelo je veliko znanih zagrebških umetnikov, ki so osebno poznali slovenski glasbenici: Ksenija Erker, Višnja Korbar, Elvira Voća, Anica Zubović, Hrvoje Hegedušić, Drago Diklić,

Miro Ungar... Potem ko so odpeli pesem ali dve, so v nekaj stavkih tudi obudili spomin na Majdo Sepe in Marjano Deržaj. Peli pa so tudi mlajši pevci: Roland Braus, Renata Sabljak, Matija Puz in David Danijel iz Slovenije. Nastopil je tudi priljubljen slovenski šansonjer Zoran Predin.

Nastope znanih pevcev je pred polno dvorano zelo dobro spremljal Kvartet Vanje Lisaka, bogat program pa je spretno vodil mlad in šarmanten operni pevec Roland Braus. Na koncert sta prišla tudi Mojmir Sepe in Tina Mahkota, hči Marjane Deržaj. Navzoči smo gostoma od srca zaploskali.

Maestro Mojmir Sepe je tudi sedel za klavir in z močnim glasom zapel dve pesmi v kabaretskem stilu, na besedilo Frana Milčinskega Ježka. Svoj prispevek je s spremljanjem na klavirju dal tudi znani glasbenik in skladatelj popularnih popevk Stjepan Mihaljinec. Večer je bil enkrat, poln nežnih čustev, večkrat ganljiv do solza. Navdušeni so bili tudi številni poslušalci radija Sljeme, ki je koncert neposredno prenašal. Obujali smo spomine na mlada in lepa minula leta, izpolnjena z veliko dobre in lepe glasbe.

Vasiljka Tovarloža

DRUGI MUSIC EXTREME FESTIVAL

Na mednarodnem Music extreme festivalu, ki ga je drugič zapored pripravil zagrebškislovenske manjšine, se je predstavilo šest nenavadnih in originalnih glasbenih skupin. Festival je potekal 19. novembra v Strossmayer baru v Zagrebu in je bil nepozabno doživetje za številno mlajšo publiko in glasbene sladokusce.

Kot pove že ime festivala, gre za glasbeni dogodek, na katerem se imajo priložnost predstaviti glasbene skupine z nenavadno inštrumentalno sestavo in originalnim glasbenim izrazom. Letošnjega festivala so se udeležili Katanija, Brass Band Radlje in Trobsi loče iz Slovenije ter Flogiston, etnOrkestar in Kvartet SaKS iz Hrvaške.

Zahteven tekmovalni program

Vsaka skupina se je predstavila s petnajstminutnim programom. Svojo kakovost, domišljijo in veščino muziciranja so glasbeniki najbolj pokazali v predpisani kompoziciji, slovenski narodni pesmi Po jezeru bliz' Triglava, ki jo je morala vsaka skupina obdelati, oziroma aranžirati in izvajati v svojem glasbenem stilu. To je bil vsekakor najbolj zanimivi del programa: slišati, kako različno lahko zveni slovenska pesem. Za vse glasbene skupine pa je bil ta del programa

ja je nagrado za celoten vtis in kakovost izvedbe Grand prix podelila slovenskemu ansamblu Brass Band Radlje. Nastop te skupine je z velikim aplavzom nagradila tudi publika. Posebno nagrado za najboljšo obdelavo in izvedbo predpisane slovenske skladbe Po jezeru bliz' Triglava pa je žirija podelila hrvaškemu ansamblu Flogiston. Po glasovih publike je bil najboljši ansambel etnOrkestar iz Zagreba - njihov nastop so spremljale burne ovacije številne publike. Vsekakor velja omeniti tudi gosta iz Novega Sada, tolkalca Darka Karlečiča, ki je s svojo virtuoznostjo s svetlečimi palicami na malem bobnu naravnost osupnil publiko.

Drugi mednarodni Music extreme festival je pokazal širok spekter glasbenega izraza, po kakovosti visoko raven, po obisku pa veliko zanimanje publike. Organizator je obljubil, da se naslednje leto vidimo na tretjem Music extreme festivalu.

Irena Gorše

PANONIKA HARMONIKA

V idiličnem gaju pri letališču Cerklje ob Krki so Slovenci septembra postavili svetovni rekord v hkratnem igranju harmonike. Nastopil je tudi naš Franc Rop.

Ze drugič smo se udeležili mednarodnega festivala Panonika Harmonika, ki je posvečen ljudskemu inštrumentu harmoniki, etno glasbi, vinu in kulinariki. Na festivalu je nastopilo prek dvajset skupin iz Slovenije, Hrvaške, Srbije, Madžarske in Makedonije. Trajal je polne tri dni. Zadnji dan, 4. septembra, je nastopal tudi Franc Rop s frajtonerico. Takrat je 1.137 harmonikarjev izvedlo dve melodiji, in sicer Golico Slavka Avsenika ter V dolini tih Lojzeta Slaka. S tako množičnim igranjem na harmoniko je Slovenija postavila svetovni rekord, ki ji je ušel lani, in se vpisala v Guinnessovo knjigo rekordov.

Franc Rop se je na prireditvi zaljubil v Melodijine nove harmonike (štirivrstne), ki so jih preizkusili številni harmonikarji

Prihodnje leto gremo spet na Panoniko harmoniko, ne samo Franc s svojim glasbilo, ampak vsi, ki ljubimo ta inštrument in ga zmoremo nositi.

Slavko Kramar

V PETEK SE DOBIMO

Srečnanji pred poletnimi počitnicami sta bili kar dobro obiskani, bilo je veselo ob obilni pojedini in tortah Jožice in Božice. Za glasbo je skrbel »dubox mojster« Tone. Veseli petki so se nadaljevali tudi jeseni.

Majski prvi petek

Na začetku petkovega parlamenta, ko je predsednik govoril o pametnih in resnih dogodivščinah v Zagrebu, se je na vratih pojavila prava pošast – pastirica Matilda (Jozefa) v ovčjem kožuhu. Vse je prestrašila. Gledali smo debelo, ker je na silo govorila, da se je prišla prijaviti na natečaj za pastirja v Zagrebu (pri Bandiču). Zamudila je, ker je s kužkom – čuvajem od meje prišla peš, ure pa nima (ravna se po soncu, dan pa je bil oblačen). Hvalila se je, da rada dela sir in še kaj. S poudarkom je naštela svoje pogoje za nastop pastirske službe: spala bo z živino, pričakuje plačo v višini 1.500 evrov na mesec, štiri proste dneve, dobro hrano in mobilitel. Vprašala je, kaj ji mi nudimo in zakaj tako čudno gledamo? Pastirici smo pojasnili, da je zgrešila naslov. Izpolnili pa smo ji željo, da se nam sme pridružiti.

Na odru sta se pojavila delavnica Tonetov Hofer verkštät iz Prlekije in Tonč v šuercu (predpasniku). Dobil je obisk iz Amerike - prišel je sošolec Lujz (Slavko) s polnim kovčkom daril – raznega orodja. Kovček je bil pretežek in ga je morala privleči Jelka. Tone pa je potem tri dni po delih odnašal železje domov.

Orodje mu bo prav prišlo, ker je »herbal« staro hišo v Prlekiji.

Junjski prvi petek

Srečanje se je začelo z nagradno ugan-ko. Nagrada je šla v roke obiskovalke, ki je bila prvič na prvem petku. Prejela je vuego, orehovo igračko s propelerjem. Splača se priti na prvi petek! Predsednik je predstavil dve novici: prvič, novi kovanec za 2 evra z likom narodnega heroja Franca Rozmana Staneta, ki ga je plačilno sredstvo v EU, in drugič, novo vozniško dovoljenje, ki na Hrvaškem dovoljuje en promil alkohola, ker je v zraku že tako 0,5 promila!

Vozniško je Slavko dobil od igralca Mirka Fodorja na Martinovanju.

Gost večera je bil Zoki (Zoran), ki nas je s polurnim koncertom navdušil. Odigral je številne melodije, od resne glasbe do znanih serenad naše preteklosti. Bilo je tako enkratno, da je tudi Zoran moral sneti kravato.

Septembrski prvi petek

Srečanje je bilo pestro, tudi slavljen-cev je bilo več kot ponavadi (kar štirje), na srečelovu so bile lepe nagrade. Spomnili smo se Panonike harmonike in sklenili, da gremo prihodnje leto v večjem številu bodrit našega Franca. Bilo je veliko šal, veselja in novih Klarinih pesmi, posvečenih petkovcem. Tudi Matilda (Jozefa) se je pojavila, z dopusta je prišla vsa razigrana in z novo frizuro. Vse je presenetil Franc, ko je s soprogo Štefico montiral ogromen klopotec in ga podaril Slavku. Umetniško narejen klopotec je dokaz vses-transke Franceve nadarjenosti.

Oktobrski prvi petek

Jesenski prvi petek je bil skromen. Začelo je deževati, kar je bilo za straho-

petce preveč, da niso prišli v naš drugi dom. Bilo pa je veselo, vina in prigrizkov je ostalo. Na odru se je pojavila Matilda (Jozefa), tokrat v lepi frizuri. Prišla je z Bundeck festa, vsa nališpana in okrancljana z raznimi spominki in pijačami, ki so jih na koncu dobili vsi prisotni, le vsak si jih je moral sam odrezati z njenega predpasnika – plakata. Hvala Matilda – radi Te imamo.

Bogo Kras

SESTANEK UPRAVNEGA ODBORA SLOVENSKEGA DOMA

Upravni odbor se je na seji, ki je bila 13. oktobra, seznanil z objavo javnega razpisa Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu za leto 2012 in obravnaval program dela do konca letošnjega leta.

Slovenski dom se bo na razpisu potegoval za pridobitev sredstev za redno dejavnost in prijavil pa bo tudi

projekt monografije o Slovencih v hrvaškem športu. Na sedež Zveze slovenskih društev na Hrvaškem se bodo stekale zahteve ostalih slovenskih društev iz zamejstva na Hrvaškem. To pomeni, da je pred nami obilo zahtevnega in odgovornega dela.

V nadaljevanju seje so člani upravnega odbora Slovenskega doma obravnavali program dela do konca tega leta: dan reformacije, dan Rudolfa Maistra, koncert v spomin na Majdo Sepe in Marjano Deržaj, obisk ljubljanskega nadškofa dr. Antona Stresa, razstava kristalov in mineralov našega člana Bojana Kožarja. V Ljubljani bo še letos pripravljena predstavitev monografije Slovenci na hrvaških odrih.

Franc Strašek

Slovenski dom, naš drugi dom

OBUJALI SMO SPOMINE NA HUDE ČASE

Sedemdeset let mineva, odkar so okupatorji razkosali Slovenijo. Takrat se je začel zločin nad Slovenci: izseljevanje, pregon, potujčevanje, prepoved uporabe slovenskega jezika. Nekaterih spominskih prireditelj smo se udeležili tudi Slovenci iz Zagreba, izgnanci in člani Slovenskega doma.

Obisk mestnega muzeja v Krškem

Muzej smo obiskali 4. junija, po osrednji prireditvi ob dnevu izgnancev na gradu Rajhenburgu v Brestanici. Ogleдали smo si razstavo o izgonu Slovencev, ki smo jo prvič videli v Slovenskem domu v Zagrebu, zdaj pa je dopolnje-

na z dokumenti izгона drugih evropskih narodov. Kustosinja Irena Fuerc nam je prikazala film o muzeju in pomembnih ljudeh Krškega in okolice.

Doživetje je bilo enkratno, vrnili smo se polni lepih vtisov, čeprav smo imeli smolo, saj smo na državni meji več kot eno uro čakali novi avtobus, ker se je prvi pokvaril.

Četrty pohod ob nemško-NDH okupacijski meji

Hitler in Pavelić sta krojila usodo ljudi ob najjužnejši meji Slovenije. Dogovor, da NDH prevzame šest vasi, ostale pa Nemčija, se je uresničil leta 1941, ko so prebivalce pregnali v taborišča.

Letošnji pohod ob okupacijski meji je bil 11. junija. Zbrali smo se pri spomeniku v Veliki dolini, kjer je imel

predsednik Marijan Žibert spominski govor. Sledile so recitacije, ki so nas zelo ganile. Pred pričetkom pohoda iz vasi Jesenice na Dolenjskem smo bili deležni domačih dobrot – zdravilnih pijač vseh vrst in peciva. Prevladovali so veliki in zelo okusni krofi, kot jih znajo narediti samo oni. Pohodnike je pot vodila takole: Jesenice – Nova vas – Perišče – Brezje – Ponikve – Prisank. Na cilju je ob spomeniku potekala slovesnost s pozdravnim nagovorom podpredsednika Društva izgnancev Slovenije Albina Pražnikarja.

Po pretresljivih spominih se je nadaljevalo slavje ob zvokih harmonike in prigrizku, ki so ga pripravili pridni domačini skupaj z organizatorji.

Pohod ob nemško-italijanski okupacijski meji

Že sedmič smo se Slovenci iz Zagreba udeležili pohoda od Telč do Bučke, čerav-

no smo start zamudili zaradi zadrževanja na državni meji. Pohod je bil 9. julija.

Pred zaključno prireditvijo v Kulturnem domu Bučka smo predstavniki KO DIS Zagreb obiskali predsednico Društva izgnancev Slovenije prof. Ivico Žnidaršič, v njeni rojstni hiši. V zahvalo smo ji podarili šopek, ki ga je izdelala članica sekcije Šopek Stanka Novković. Po govorih predsednice KO DIS Bučka Silve Marjetič in predsednice Društva izgnancev Slovenije prof. Ivice Žnidaršič je sledilo druženje ob glasbi harmonike in nenavadnih domačih glasbenih inštrumentov.

Na poti v naš Zagreb smo se odzvali še vabilu Jožice Stezinar (predsednice KO DIS Čatež), da jo obiščemo na njenem domu. Tam smo pokramljali ob njenem cvičku, si ogledali ogromno hišo in vrt, ki je prekrasen po zaslugi njenih pridnih rok. **Kras**

IN MEMORIAM: IZTOK PUC (1966-2011)

Iztok Puc, član hrvaške rokometne reprezentance, ki je v Atlanti leta 1996 osvojila prvo olimpijsko zlato za Hrvaško, je 20. oktobra umrl. Za življenje se je boril od spomladi, s podporo športne javnosti v Sloveni-

ji in na Hrvaškem. Rodil se je v Slovenj Gradcu. V bogati in uspešni karieri je osvojil tudi olimpijski bron z reprezentanco nekdanje Jugoslavije leta 1988 v Seulu, slovenski dres pa je nosil v Sydneyju leta 2000. S hrvaško reprezentanco je osvojil tudi bron na evropskem prvenstvu na Portugalskem leta 1994

in srebro na svetovnem prvenstvu na Islandiji leta 1995.

Globoko se je vtisnil tudi v spomin zagrebških rokometnih zaljubljenecv, saj je prav njegov zadetek proti Wallau Zagrebu prinesel naslov prvaka Evrope leta 1993.

Športne uspehe Iztoka Puca smo z navdušenjem spremljali tudi v Novem odmevu. Spominjali se ga bomo z velikim spoštovanjem.

IN MEMORIAM: JOSIP BOBI MAROTTI (1922 – 2011)

Svoj Zagreb je 24. julija zapustil Josip Bobi Marotti, veteran in velikan hrvaškega gledališča, v katerem je ustvarjal šest desetletij. Rodil se je v Mariboru. Na začetku druge svetovne vojne se je v Zagrebu vpisal v igralsko šolo, ki jo je končal leta 1943. Potem je odšel v partizane. Po vojni je dobil triletni angažma v reškem gledališču. Od tam se je preselil na oder zagrebškega HNK, leta 1953 pa se je pridružil skupini mladih igralcev, s katerimi je Branko Gavella ustanovil Zagrebško dramsko gledališče. Tako je ob Peru Kvrgiću, Svenu Lasti, Dragu Krču in Tonku Lonzi postal nosilec repertoarja Gavellovega teatra, v katerem je ustvaril bogato in raznovrstno galerijo vlog v hrvaškem in svetovnem repertoarju. Imel je nekaj vlog v Teatru ITD, na Dubrovniških poletnih igrah je bil aktiven v šestdesetih in sedemdesetih letih. Tudi v predstavah Igralske družine Histron je izražal svojo histrijsko osebnost. Kot histron je tudi končal svojo teatrografijo z vlogo v predstavi Zagrebški orkester. Marottijeva igralska fizionomija je bila zanimiva tudi hrvaškim filmskim ustvarjalcem. Na televiziji je najpomembnejšo vlogo ustvaril v seriji V registraturi po romanu Anteja Kovačića v liku Mecena. S svojim glasom je oživel like v risankah. V nekem pogovoru, konec sedemdesetih, je takratnemu dramaturgu Zvonimirju Mrkonjiću podal svojo vizijo igralsstva in gledališča: »Kreativnost vedno išče nove poti, nove možnosti in prilagoditve. Igralec izgubi svojo kreativnost – če ga osiromaši zob časa, ne gre v korak s časom – in igra se konča ... Vsaka igra je za mene posebno doživetje. Predstava je igra. Zato je igranje za mene igra – ne poklic. Kaj ni tudi igra otroka fantastična – igra in igranje! Sanjava in neponovljiva! Tudi gledališka predstava je igra in to neponovljiva – največkrat pa tudi kruta realnost.«

Josip Bobi Marotti je bil dejaven član Slovenskega doma od leta 1995. Vedno nam bodo ostale v spominu njegove recitacije na naših prireditvah. Zadnjič je pred občinstvo stopil v Lutkovnem gledališču v Zagrebu na predstavitvi monografije Slovenski umetniki na hrvaških odrih aprila letos. Od njega smo se poslovili 27. julija na zagrebškem Mirogoju.

Dragi Bobi, naj ti bo lahka hrvaška zemlja, zemlja tvoje druge domovine.

Polona Jurinić

PO VOLITVAH – NOV ZAČETEK

Slovenski in hrvaški državljani smo v nedeljo, 4. decembra izvolili nova parlamenta dveh držav. Analitiki se strinjajo, da zamenjava oblasti ne bo vplivala na odnose med Slovenijo in Hrvaško.

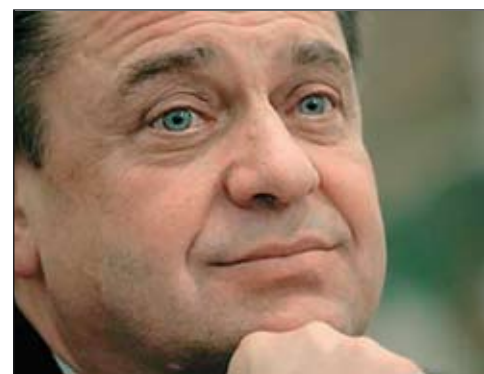
V Sloveniji in na Hrvaškem so bile to sedme demokratične volitve po letu 1990. Za obe državi velja, da so bile volitve prelomne in da so postregle z velikimi presečenji. Razlika je le ta, da so bile hrvaške parlamentarne volitve redne, medtem ko so šli slovenski volivci na predčasne volitve, saj je bila vladi premiera Boruta Pahorja po treh letih delovanja izglasovana nezaupnica.

Slovenski da za Zorana Jankovića

Javnomnenjske raziskave so zmago napovedovale SDS Janeza Janše, na volilno nedeljo pa je presenetljivo slavila Pozitivna Slovenija (PS), stranka ljubljanskega župana Zorana Jankovića, ustanovljena le nekaj tednov pred volitvami. V 90-članski državni zbor so se prebile naslednje stranke: PS z 28 sedeži in SDS s 26 sedeži, SD Boruta Pahorja bo imela deset sedežev, nova stranka Lista Gregorja Viranta pa osem sedežev. V parlamentu ostajata SLS in Desus s po šestimi sedeži, v državni zbor se po štirih letih vrača Nova Slovenija s štirimi sedeži. Za slovensko manjšino je pomembna napoved Zorana Jankovića v volilni kampanji, da bo Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu preselil pod okrilje zunanjega ministrstva. V zadnjem mandatu je bil urad samostojen, vodil pa ga je minister.

Na Hrvaškem zmaga Zorana Milanovića

Hrvaški volivci so izrekli nezaupnico HDZ Jadranke Kosor. Zmagala je tako imenovana Kukuriku koalicija (SDP, HNS, IDS in HSU) pod vodstvom socialnega demokrata Zorana Milanovića ki je v 151-članskem saboru osvojila 80 sedežev. HDZ (skupaj z DC in HGS) je dobila 44 sedežev in tri mandate diaspore. Po šest sedežev je pripadlo HDSSB in Laburistom, Neodvisna lista Ivana Grubišića bo zasedla dva sedeža, po enega pa HČSP/HSP in HSS/ZS/PS. Med osmimi manjšinskimi poslanci bo Slovence v saboru zastopal Nedžad Hodžić, izvoljen na skupini listi za albansko, bošnjaško, črnogorsko, makedonsko in slovensko manjšino.

MANJŠINSKE VOLITVE NA HRVAŠKEM

Desetega julija so potekale že tretje volitve za svete in predstavnike nacionalnih manjšin v enotah lokalne in regionalne samouprave. Kako smo volili Slovenci?

Najboljši odziv na manjšinskih volitvah je bil v romski in madžarski manjšini, med tistimi z najnižjo udeležbo pa je bila tudi slovenska manjšina. Pri volitvah za svete nacionalnih manjšin na ravni županij je bila volilna udeležba Slovencev 4,77 odstotka, na ravni mest pa 4,83 odstotka. Volitev za predstavnike manjšin se je na ravni županij udeležilo 2,60 odstotka, na ravni mest 6,98 odstotka, na ravni občin pa

9,09 odstotka Slovencev.

Vloga svetov in predstavnikov naj bi bila zagotoviti uresničevanje pravic in sodelovanje pripadnikov narodnih manjšin v javnem življenju ter zastopanje njihovih interesov v enotah samouprave.

Volitve v Zagrebu

V Zagrebu je po podatkih volilne komisije evidentiranih 2.640 volivcev slovenske nacionalnosti. Na volitvah je glasovalo 193 volivcev, oziroma 7,31 odstotka. Izvolili smo 25 članov Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb. Konstitutivna seja sveta je bila 7. septembra. Za predsednika je bil vnovič izvoljen Darko Šonc, za njegovega namestnika pa Franc Strašek.

Volitve po Hrvaški

Slovenska manjšina je letos volila devet svetov in trinajst predstavnikov. Sve-te slovenske manjšine smo izvolili v Varaždinski, Primorsko-goranski, Splitsko-dalmatinski in Istrski županiji. Na ravni mest smo izvolili svete na Reki, v Splitu, Pulju, Umagu, Zagrebu. Predstavnike pa smo izvolili v Dubrovniško-neretvanski, Karlovški, Osiješko-baranjski, Šibensko-kninski in Zadrski županiji, v mestih Karlovec, Opatija, Osijek, Poreč, Samobor, Varaždin in Zadar ter v občini Cestica.

Je sistem manjšinske samouprave zaživel?

Predsednik Sveta za nacionalne manjšine pri hrvaški

vлади Aleksandar Tolnauer je poudaril, da je bilo zanimanje manjšin za te volitve dejansko veliko večje, kot kaže udeležba. Zgodilo se je namreč to, na kar so opozarjali: neprimeren termin v času dopustov je povzročil, da je bil odziv razmeroma slab in neustrezen. V predvolilnem obdobju so zatajili mediji, lokalna samouprava in država. Tudi državna volilna komisija je priznala, da ni bilo dovolj volišč. Med manjšinskimi volivci je veliko starejših ljudi, ki si v ruralnih okoljih ne morejo privoščiti, da bi šli na volišče, ki je oddaljeno štiri ali pet kilometrov, mladi ljudje pa so bili že na počitnicah.

Aleksandar Tolnauer je posebej poudaril, da so manjšine vložile velik napor, da se volitve ne bi spremenile v fiasko, s čimer so potrdile pomembnost manjšinske samouprave. Navkljub zelo neprimernim volilnim okoliščinam, so se pripadniki manjšin dobro organizirali. Veselijo podatki o izboljšani starostni strukturi volivcev, kar pomeni tudi boljšo izobrazbeno strukturo novih članov manjšinske samouprave. Ne glede na to, da je volilo le 11,2 odstotka pripadnikov nacionalnih manjšin, Tolnauer meni, da je to prav dober rezultat. Kljub vsem težavam je sistem manjšinske samouprave zaživel in ga je treba še naprej razvijati.

Viri: Manjinski izborni bilten 2, Kažipot 76, www.izbori.hr

Agata Klinar Medaković

SVET SLOVENSKE NACIONALNE MANJŠINE MESTA ZAGREB, MANDAT 2011-2015

Miroslava Maria Bahun, Marja Crnković, Hedvika Čeranić, Marjan Dirnbek, Katarina Furjan, Nada Gajdarov, Borut Gulič, Matija Gulič, Luka Hribar, Irena Hribar-Buzdovačić, Polona Jurinić, Silvester Kmetič, Jasna Kotrle, Alojz Kramar, Ivan Kunej, Anton Lah, Katarina-Božica Latinčić, Marija Ana Nemeč, Ivanka Nikčević, Martina Oblak, Franc Rop, Franc Strašek, Darko Šonc, Olga Tkalčec, Vasilija Tovarloža.

VOLITVE V ŠTEVILKAH

- Za 311 svetov nacionalnih manjšin se je v 187 enotah potegovalo prek šest tisoč kandidatov.
- Za predstavnike nacionalnih manjšin je v 129 enotah kandidiralo 219 ljudi.
- Pravico do glasovanja je imelo 362.317 pripadnikov 18 nacionalnih manjšin.
- Volilo je 11,2 odstotka upravičencev.
- Izvoljenih je bilo 90 odstotkov predvidenih svetov in okrog 75 odstotkov predstavnikov nacionalnih manjšin.

ŠIBENIK: KOZLOVSKA SODBA V VIŠNJI GORI GOSTOVALA PRI SLOVENCIH V ŠIBENIKU

Hrvaški prevod Kozlovske sodbe v Višnji Gori je doživel že drugo predstavitev v tujini. Po februarški predstavitvi v Slovenskem domu v Zagrebu so Jurčičevo humoresko tretji konec tedna v septembru spoznali še Šibeničani.

Knjigo Josipa Jurčiča je v hrvaščino prevedla Đurđa Strso-glavec, ilustrirala pa Darja Lobnikar Lovak. Ilustracije so bile do konca septembra na ogled v prelepi mestni knjižnici Jurija Šižgorića v središču Šibenika.

Razstavo je pripravila območna izpostava Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti Ivančna Gorica v sodelovanju s slovenskim kulturnim društvom dr. Franceta Prešerna iz Šibenika in ženskim pevskim zborom Prešernovke, ki že nekaj let nastopa na Taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični.

Ob obisku Šibeniku je predsednik Tabora Jernej Lampret pevkam za dolgoletno udejstvovanje na področju ljubiteljske vokalne glasbe podelil Gallusova priznanja. Predsednik ivanške turistične zveze Pavel Groznik pa je predstavil Višnjo Goro in občino Ivančna Gorica ter vse prisotne povabil na obisk v Jurčičeve kraje. Predstavniki Tabora in ivanške turistične zveze so bili gostoljubno sprejeti s strani Slovencev, ki že zelo dolgo živijo v Šibeniku, v kulturnem društvu pa jih vodi predsednica Mira Knežević.

Barbara Pance

PESTRO POLETJE IN JESENSKI NOV ZAČETEK V DRUŠTVU NAGELJ

V varaždinskem društvu Nagelj je bila poletna sezona – drugače kot ponavadi – zelo dejavna, zlasti julija, ko smo sodelovali na prireditvi Dobrodošli doma in gostili ministra za Slovence v zamejstvu in po svetu Boštjana Žekša.

Na prireditvi v Ljubljani, ki jo je 1. julija pripravil Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu, smo postavili stojnico, na kateri smo predstavili delovanje društva Nagelj in kraj, iz katerega prihajamo. Naši mladi člani so uspešno izvedli kratko humoristično točko o obmejnih odnosih med Slovenijo in Hrvaško, žal na neustreznem prostoru, brez veliko gledalcev.

Dvanajstega julija je Slovence v Varaždinu obiskal minister Žekš. V osrednjem mestnem parku je posadil lipo prijateljstva, kot spodbudo varaždinskim Slovincem, da bi v prihodnje še bolje

delovali, in kot simbol dobrega sodelovanja med lokalnimi oblastmi in slovensko manjšino. Na slovesnem dogodku so bili tudi visoki gosti, od slovenskega veleposlanika na Hrvaškem do vseh predstavnikov lokalne oblasti.

Jesenski nov začetek

Septembra je društvo Nagelj končno dobilo svoje lastne prostore, praktično v središču mesta. To je plod dolgotrajnega prizadevanja, tako članov društva kot Urada za Slovence v zamejstvu in posvetu. Zdaj moramo prostor le še opremiti ...

Konec septembra je v novih prostorih že potekala skupščina SKD Nagelj. Prišli sta dve tretjini članov – vsi so hoteli videti, kje so prostori društva. Eden važnejših sklepov skupščine je bil, da se mora vodstvo društva, zdaj ko imamo praktično vse materialne pogoje za delovanje, posvetiti predvsem spodbujanju članov k sodelovanju v dejavnostih, zlasti mladih članov.

V začetku oktobra smo sodelovali

na vseslovenskem srečanju v Pulju, ki so ga zelo lepo in uspešno pripravili tamkajšnji Slovenci. Bilo je zelo zanimivo, organizacija je bila odlična, le delovni del srečanja je bil morda malo prekratek, saj smo pred parlamentarnimi volitvami v obeh državah, ko se utegnejo spremeniti pogoji našega delovanja na Hrvaškem.

Do konca leta imamo v načrtu še nekaj dogodkov, med njimi izlet v Slovenijo in tradicionalno prireditev za Slovence iz našega kraja, ki jo bomo letos pripravili v Cestici, v sodelovanju s Svetom slovenske nacionalne manjšine Varaždinske županije in Občino Cestica.

Igor Šerdoner

Na manjšinskih volitvah 10. julija so Slovenci, ki živijo v Varaždinski županiji, izvolili Svet slovenske nacionalne manjšine z novo staro predsednico Barbaro Antolić Vupora na čelu. V mestu Varaždin je bil za predstavnika slovenske nacionalne manjšine izvoljen Igor Šerdoner.

Slovenci na Hrvaškem

POUK SLOVENSKEGA JEZIKA V VARAŽDINU

Varaždinski Slovenci smo prvi na Hrvaškem izpeljali postopek za začetek učenja slovenščine v srednji šoli. Pouk naj bi na Drugi varaždinski gimnaziji stekel do konca leta.

Po ustavnem zakonu o pravicah nacionalnih manjšin na Hrvaškem imamo Slovenci pravico organizirati učenje slovenskega jezika po modelih A, B in C. V Varaždinu bo učenje potekalo po modelu C – za srednje šole.

Pobudo za učenje slovenščine smo naslovili na ravnatelja Uprave za nacionalne manjšine Mirka Markovića. Pri tem smo sodelovali s predsednikom Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darkom Šoncem, županom Varaždinske županije Predragom Štromarom, vodjem upravnega oddelka za šolstvo Miroslavom Hudekom in ravnateljico Druge gimnazije Varaždin Zdravko Grđan in predsednico Sveta slovenske nacionalne manjšine Varaždinske županije Barbaro Antolić Vupora.

Prizadevanje rodilo sadove

Na Drugi gimnaziji je bila nato opravljena anketa in prispelo je 72 pisnih izjav staršev o zanimanju njihovih otrok za učenje slovenskega jezika. Učni program je izdelala Mateja Pučko, tedaj nezaposlena profesorica slovenskega jezika iz Ormoža. Soglasje je prispelo 14. oktobra. To pomeni, da bo ministrstvo za znanosti in izobraževanje financiralo profesorja, in sicer za osem delovnih ur na teden. Druga gimnazija je takoj razpisala prosto delovno mesto. Učenci se bodo slovenščine učili dvakrat na teden in bodo za to ocenjeni. Pouk naj bi se začel v začetku decembra.

Barbara Antolić

VSESLOVENSKO SREČANJE V PULJU

Že osmič zaporedsosečlanislovenskih društev na Hrvaškem zbrali na letnem srečanju. Letos ga je pripravilo Slovensko kulturno društvo Istra iz Pulja, ki praznuje 10-letnico delovanja in je bilo tudi gostitelj prvega vseslovenskega srečanja pred osmimi leti. Srečanje je potekalo 1. in 2. oktobra.

Od 16 društev, povezanih v krovno organizacijo Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem, so se srečanja udeležili člani 15 društev. Naših rojakov iz Šibenika žal ni bilo. Dvodnevno druženje se je začelo v Grožnjanu, majhnem slikovitem mestecu v notranjosti severne Istre, mestu umetnikov, kot ga poimenujejo. Gosti so po načrtu prihajali v presledkih, da ne bi "zadušili" Grožnjana oziroma spravili v zadrego lokalnega vodnika, saj je bilo vseh udeležencev skoraj tristo.

Od Grožnjana do Baredin

Po ogledu znamenitosti mesteca, polnega umetniških galerij, in po srečanju s slovenskim akademskim slikarjem Rokom Zelenkom, ki si je za kraj bivanja izbral prav Grožnjan, so se posamezna društva spet v presledkih v spremstvu vodnikov iz Pulja napotila proti Baredinam. To je izletniški kraj blizu Poreča, ki ponuja celo

vrsto zanimivosti, od kraške jame in velike zbirke starih traktorjev do prikupnega muzeja, ki s starim orodjem in napravami ter zanimivimi ilustracijami pričara tri pomembne vsebine življenja starih prebivalcev Istre: pridelovanje olja, kruha in vina. Kosilo na preprostih klopih med drevesi majhnega gozdička je še posebno teknilo, saj so razpoložene podžigali zelo izkušeni muzikanti Baredinosavri iz Poreča, ki menda poznajo vse viže gostov, ki prihajajo v Poreč in jim ni težko zadeti tistih tankih strun, ki hitro najdejo pot naravnost v srce in dušo.

V puljskem Slovenskem domu

V popoldanskih urah so si gostje ogledali prostore društva v Pulju na dveh lokacijah: galerijo in nedaleč stran pred dvema letoma kupljen prostor. Kamnita tabla na vhodu v stavbo pove, da je tukaj Slovenski dom, ponos Slovencev v Pulju in Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki je nakup financiral. Goste je presenečenje čakalo v obeh prostorih: mize so se kar šibile od domačih kolačev in peciva, ki so jih prinesle članice. Obiskovalci so si ogledali razstavo slik Roka Zelenka z motivi, nastalimi v prvih dneh njegovega bivanja v Grožnjanu - temnem in skoraj brez prebivalcev, ter v novejšem času, ko poleti vse mrgoli od mladih glasbenikov, saj je Grožnjan sedež Glasbene mladine Hrvaške. Razstava je bila odprta ob predstavitvi Zelenkove knjige Grožnjan, istrsko mesto umetnikov. Umetnik jo je napisal kot svojevrsten vodič s poglavji, ki se običajno ne najdejo v vodičih in dajejo pregled znamenitosti ter

sliko življenja v starem Grožnjanu in v novejšem obdobju. Knjiga je opremljena z veliko fotografijami. Založila sta jo Slovensko kulturno društvo iz Pulja in Občina Grožnjan. Izšle so štiri različice: v slovenskem, hrvaškem, italijanskem in angleškem jeziku.

Trije dejavniki in razkošje ustvarjalnosti

Za družabni večer je bil izbran puljski hotel Brioni, ki je z svojo zanimivo arhitekturo navdahnil organizatorja, da priredi kratek kulturni program na terasi ob morju, publika pa je z zgornjih teras in stopnišč v sončnem zahodu in pri prižganih svečkah poslušala nastop zbora in skupine Encijan, ki delujeta pri puljskem društvu. Nastop je imel tudi odrski dodatek, saj so vsebino prekmurske ljudske pesmi popestrile tri mlade plesalke v vlogi nimf in plesni par, ki je upodobil nastajanje in kronanje njune ljubezni.

Zbrane je nagovoril tudi predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc, ki je pozdravil vse rojake in povedal, da so za tako srečanje potrebni trije dejavniki, predvsem manjšina, organizirana v društvih, društva, združena v krovno organizacijo in Urad vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki je srečanje financiral, za kar se je v imenu Slovencev na Hrvaškem uradu in vladi Republike Slovenije prisrčno zahvalil.

Nato je predsednici društva, ki je gostilo srečanje, v zahvalo za uspešno opravljeno nalogo izročil ovojnico, okrašeno s šopkom, ki je vsebovala potrdilo o plačilu panoramskega mikrofona, za potrebe zbora.

V predverju so gostitelji postavili zelo odmevno razstavo, sestavljeno iz dveh delov. Na panojih so bili plakati s fotografijami in zapisi o najvažnejših dogodkih v desetletnem delovanju društva. Na mizah pa so članice kreativne delavnice prikazale obilico svojih kreacij v različnih tehnikah: poslikano svilo in steklo, glinene replike pročelij pomembnih puljskih stavb, pisanice v različnih tehnikah, mozaike, nakit, replike panjskih končnic in še in še. Nekaterim so bili razstavljeni predmeti tako všeč, da so si jih tudi kupili. Svoje delo so prikazale tudi članice delavnice Zdravo življenje, ki so skozi vse leto zbirale zdravilne rastline, pripravljale herbarij in plakate s predstavitev svojega dela, na mizah je bilo veliko svežih in tudi posušenih zdravilnih rastlin.

Večerna presenečenja in vesela zabava

Druženje se je seveda nadaljevalo ob večerji. Pri vhodu je goste pričakalo presenečenje.

Da bi se člani iz različnih društev zblížali in spoznali, so bili na mize postavljeni napisi z imeni društev, ki so

dovoljevali, da k isti mizi sedeta največ dva člana iz istega društva. Pozneje se je slišalo, da je to dobrodošla novost. Na mizah je vsakega pričakalo tudi darilo, izdelano v kreativni delavnici Čebelica puljskega društva - platneno torbico, spravljen kot denarnica. Vsaka je bila ročno poslikana z zemljevidom Istre v barvi, v žepku pa so bila spravljen različna sporočila z mislimi filozofov in drugih mislecev.

Za veselo razpoloženje je poskrbel orkester iz Slovenije, ki je z domačimi vižami in šalami razgalil celo družbo.

Na vrhuncu zabave je predsednica puljskega društva predstavila glavno organizatorico in sploh osebo, ki si je cel program zamislila, ga podrobno načrtovala, koordinirala in nadzorovala, da je vse potekalo brez zastojev in težav, poslovno tajnico Jasmino Ilić Draković. Kot priznanje za njen ogromen trud in požrtvovalnost ji je podarila košaro s cvetjem s pripombo, da ima društvo najboljšo tajnico na svetu in okolici, kar so člani domačega društva pozdravili z gromkim aplavzom in skandiranjem.

Predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc se je nekaj dni po srečanju oglasil po telefonu in puljskemu društvu čestital in se zahvalil za uspešno organizacijo.

Nasvidenje na naslednjem srečanju!

Klaudija Velimirović,
predsednica SKD Istra

Slovenci na Hrvaškem

IZ LABINA NA DOLENJSKO

Lepega oktobrskega jutra smo se člani društva Slovencev Labin z avtobusom odpravili proti Sloveniji, na ekskurzijo v Kočevski Rog in Novo mesto. Ko smo zapustili avtocesto, smo po dolini reke Krke prispeleli do Žužemberka in Soteske ter nato v Podturnu zavili proti Bazi 20.

Baza 20 je bila sedež partizanskega političnega vodstva Slovenije v drugi svetovni vojni. V globoki kraški vrtači je bilo postavljenih 26 barak, v katerih je živelo 140 ljudi. Baze 20 nikoli niso odkrili. Vodiču, ki nas je popeljal po muzejskem območju smo izredno hvaležni za izčrpno in kakovostno vodenje.

V srcu Dolenjske

Iz Kočevskega Roga smo se odpravili proti Novemu mestu, kjer nas je pričakala zgodovinarica in kustosinja za

novjšo zgodovino Dolenjskega muzeja Marjeta Bregar. Predstavila nam je mesto, ustanovljeno leta 1365. Novo mesto je z obzidjem utrjeno mesto ob reki Krki, ki ga še danes krasi kapiteljska cerkev, najstarejši in najlepši spomenik.

V Dolenjskem muzeju nas je Marjeta Bregar popeljala po razstavi Skupaj do samostojnosti - Dolenjska 1991, ki predstavlja obdobje vojne za samostojnost na območju Dolenjske. Avtorja razstave sta Matej Ripelj in Marjeta Bregar.

Iz Dolenjskega muzeja smo odšli v

Jakčev dom, kje smo si ogledali razstavo Mladi Božidar Jakac. Spoznali smo dve obdobji umetnikova življenja, pred študijem in študijsko obdobje na Praški akademiji.

Izlet smo končali v Tržišču, kjer smo se prijetno družili ob večerji in dobri kapljici. Ob prijetnih zvokih harmonike smo se tudi zavrteli in zapeli, bilo nam je lepo.

Pozno zvečer smo se pozdravili z našimi prijetnimi gostitelji in se odpeljali proti Istri. *Silva Šutar Vujičić*

SLOVENSKI DNEVI V KARLOVCU

Slovenski dnevi v Karlovcu so se začeli 27. oktobra v mestni knjižnici, z literarnim večerom novomeškega pisatelja, pesnika in kritika Matjaža Brulca. Osmega novembra pa je bila v likovnem salonu Šestič odprta razstava novomeškega slikarja Janka Orača.

Matjaž Brulc je doslej izdal zbirki kratkih zgodb Diznilend in Kakor da se ne bi zgodilo nič ter zbirko pesmi Balade za psa in prhljaj. Leta 2009 je prejel prvo nagrado za kratko prozo na literarnem natečaju revije Rast, leta 2011 pa prvo nagrado za najboljšo kratko zgodbo na festivalu Slovenski dnevi knjige. Pisanje je preizkušanje in izzivanje, tudi nekakšen izklop, razvedrilo, čudaški pobeg v druge svetove, pravi avtor. Karlovški ljubitelji knjige so bili navdušeni nad literarnim srečanjem. Zvedeli so, da so knjige nastale bolj spontano in v umirjenem ritmu. Večer se je nadaljeval v prijetnem druženju.

Slike in glasba

V likovnem salonu Šestič karlovške mestne knjižnice je bila 8. novembra odprta razstava novomeškega slikarja Janka Orača iz cikla Reka poetičnih podob. Uvodoma sta spregovorili ravnateljici karlovške in novomeške knjižnice, Frida Biščan in Claudija Jerina Mestnik. Navzoče sta pozdravila predsednik Kulturnega društva Slovenski dom Silvin Jerman in predstavnica Mesta Karlovec.

Janko Orač je slikar, grafik, ilustrator in grafični oblikovalec. Pregled tridesetletnega ustvarjalnega dela je imel v

Galeriji sodobne umetnosti v Celju leta 2002, v Koroški galeriji Slovenj Gradec pa leta 2011. Imel je več kot 60 samostojnih razstav. Za svoja dela je prejel številna priznanja. Orač je avtor in vodja slikarskih kolonij Novomeški likovni dnevi in Zibika –Tinsko. Razstavo je popestril nastop Karlovškega vokalnega okteta s tremi pesmimi: Pobratimija, Moja mila draga in Tebe lepo ja pozdravljam ob klavirski spremljavi prof. Aleksandra Radivojevića. Druženje občinstva in gostov se je nadaljevalo v prostoru žareče barvne kompozicije Oračevih slik.

Marina Delač-Tepič

ČLANI ZADRSKEGA DRUŠTVA NA IZLETU V NIN

Člani društva Lipa iz Zadra smo si letos za našo tradicionalno šolo v naravi izbrali majhno, a zelo lepo in tri tisoč let staro zgodovinsko, kraljevsko mesto Nin. Na izlet smo šli 5. novembra. Bilo nam je lepo, Slovencem v Dalmaciji!

Nin leži 15 kilometrov severozahodno od Zadra. Znan je po bogati preteklosti, turizmu, zdravilnemu blatu in solinah. Nedavno je prejel nagrado Turistične zveze Hrvaške za najlepše urejeno majhno turistično mesto. Čeprav meso poznamo, smo ga zaželeli ponovno obiskati in si pod strokovnim vodstvom ogledati vse znamenitosti. S kustosom muzeja se je za ogled dogovorila naša članica Rafaela Štulina.

Starodavno kraljevsko mesto

Nin je najstarejše hrvaško kraljevsko mesto. Središče leži na otočku, s premerom petsto metrov, s kopnim ga povezuje ta dva mosta. Vsak kamen iz liburnskih in rimskih časov, ostanki zgradb, cerkev, amfiteatra in foruma so ob strokovnem komentarju oživel in nam pričali o bogati preteklosti tega mesteca. V starohrvaški cerkvi sv. Križa iz 9. st., ki je znana kot najmanjša katedrala na svetu, smo zapeli in se slikali. V arheološkem muzeju – muzeju ninskih starin smo si pod strokovnim vodstvom arheologinje ogledali zbirke in predmete, ki pričajo o preteklosti; sprehodili smo se od prazgodovine in ilirskega plemena Liburnov, ki so že v 9. st. p.n.š. naselili območje Nina, prek rimskega obdobja (Aenona), vse do 7. stoletja, ko Nin postane prvo politično,

kulturno in versko središče Hrvatov. Videli smo tudi dve restavrirani starohrvaški ladji iz 11. st., conduri croatici.

Po ogledu muzeja smo se odpravili proti solinam, ki ležijo na vzhodni strani otočka. Nedavno so tam odprli prvi muzej soli na Hrvaškem. Prijazna uslužbenka Ivana Burela nam je predstavila tradicionalni način pobiranja soli, ki ga uporabljajo le v Ninu, na Pagu in v Stonu. Videli smo vzorce starih in novih proizvodov, priložnostne darilne komplete. Spoznali smo solni cvet, nerafinirano sol z minerali, ki ji pravijo tudi solni kaviar. Po ogledu in nakupu nekaterih proizvodov, smo si kljub močnemu vetru ogledali še zunanje bazene, ki so sedaj prazni in se po potrebi čistijo in obnavljajo.

Družabna šola v naravi

V prijetnem klepetu z Ivano Burela smo izvedeli, da v prostem času vodi mladi tamburaški orkester v Ninu. Letos so prejeli srebrno plaketo na festivalu hrvaške tamburaške glasbe v Osijeku, veliko nastopajo in nameravajo nastopiti tudi na tamburaškem festivalu na Dunaju. Naša predsednica Darja Jusup se je dogovorila, da bo tamburaški orkester nastopil na otvoritvi naše likovne razstave v Turnju. Vedno nas veseli povezovati domače amaterske skupine in naše slovenske goste.

Malo utrujeni, a polni vtisov smo se na kratko ustavili še na kavici v mestni kavarni. Naša članica Marija Kršulja nas je povabila v svoj dom v bližnjo Privlako. Privlaka je slikovito turistično in ribiško mesto, ki se že od leta 1296 omenja kot znano vinogradniško mesto. Marija je v Privlaki znana kot izredno sposobna

»Slovenka«. Opravi vse potrebno delo na kmetiji, poleg tega pa je tudi aktivna članica folklorne skupine, večkrat je prejela nagrado za »šokol«. »Šokol« je izvirni ninski suhomesnati izdelek, ki izvira iz 17. stoletja.

V domu naše Marije smo bili zelo lepo sprejeti. V prijetnem vzdušju smo se okrepčali z različnimi dobrotami, dalmatinskega in slovenskega izvora, pili smo domače privlaško vino, poslušali slovenske polke, ves čas pa nas je grela topla dalmatinsko sonce.

Katarina Bezić

SLIKARSKA RAZSTAVA NEKOČ IN DANES

V Kulturnem centru Primož Trubar v Šentjerneju je bila 21. oktobra odprta samostojna razstava slikarke Bože Jambrek. Rodila se je v Varaždinu, živi pa v Šentjerneju, kjer deluje v likovnem društvu Mavrica. Ob svoji šestdesetletnici se je predstavila s 35 slikami s tematsko vsebino Nekoč in danes. Slikarko je predstavil njen mentor in likovni pedagog Marjan Maznik. Boža Jambrek se je dvakrat udeležila tudi likovne kolonije v Turnju, ki jo pripravlja zadrsko društvo Lipa, udeležujejo pa se je slikarji amaterji iz slovenskih društev na Hrvaškem in iz Slovenije. Vodja kolonije in vodja likovne sekcije Lipe Zadar Jože Arzenšek se je v spremstvu soproge Ruže na povabilo avtorice udeležil odprtja razstave.

Darja Jusup

Slovenci na Hrvaškem

SEVERNOJADRANSKI ZGODOVINSKI PANOPTIKUM

Na filozofski fakulteti na Reki je 7. oktobra potekalo znanstveno srečanje z naslovom Severnojadranski zgodovinski panoptikum, na temo skupne zgodovine italijanskega, hrvaškega in slovenskega naroda na tem območju v obdobju 1921-2011, času usodnih političnih, gospodarskih in družbenih sprememb.

Dogodek, ki je potekal pretežno v italijanskem jeziku - poleg slovenskega, hrvaškega in angleškega -, je bil tudi priložnost za seznanitev z novjšimi raziskavami. V razpravi so sodelovali tudi zgodovinarji dr. Jože Pirjevec, dr. Gorazd Bajc, dr. Marta Verginella in dr. Nevenka Troha.

Fojbe, ezuli in manipulacije

Dr. Jože Pirjevec z Univerze na Primorskem je v slovenščini predstavil prispevek z naslovom Vloga zgodovine v italijanski politični misli: Primer fojbe. Opozoril je na okvir celotnega dogajanja in manipulacije z zgodovino in posledično vpliv na odnose med narodi v severnojadranskem prostoru. Spregovoril je tudi o knjigi z naslovom Foibe, ki jo je v sodelovanju z nekaj uglednimi zgodovinarji izdal leta 2009 v italijanščini in je v sosednji državi zbudila velik, negativen odmev, ker je prinesla resnico, drugačno od tiste, ki je všečna desnici pa tudi drugim.

Dr. Pirjevec ugotavlja, da med narodi v našem prostoru dolgo ni bilo trenj, saj je vsak stal na svojem mestu: Slovani so bili podložniki, tisti, ki so govorili italijansko, so bili gospodarji in nihče ni ugovarjal. Ta odnos se je začel krhati, ko so Slovani začeli zahtevati zase politične pravice, v konflikt pa je prerasel predvsem v obdobju, ko je Italija zasedla in priključila te kraje in ko je fašizem skušal nasilno raznarodovati Slovence in Hrvate v Julijski krajini in Istri. Dr.

Pirjevec meni, da so fojbe in ezuli rezultat nekega dolgega konteksta, da se zadeve niso rodile včeraj in da je pri fenomenu množičnega begunstva treba upoštevati, da se je za tukajšnje Italijane s prihodom partizanov podrl svet. Oni so bili do tedaj gospodarji, a nenadoma so Sciavi, kot so klicali Slované, ki so bili – še hujše -, obenem komunisti, postali gospodarji. Za Italijane je bil to šok in so odhajali.

Predsednik in vzdušje prijateljstva

Dr. Pirjevec je tudi ovrgel tezo, sprejeto v Italiji, da je bilo infojbranih od deset do štirideset tisoč ljudi, po nekaterih trditvah celo milijon. V resnici naj bi bile številke dosti skromnejše, saj ni šlo za etnično čistko: leta 1943 je šlo v Istri za bolj ali manj neorganizirano maščevanje, maja 1945 pa za preganjanje tistih, ki so kolaborirali z Nemci, in tistih, ki so bili proti rešitvi mejnega vprašanja.

Opozoril je še na zanimivo dihotomijo v Italiji, kjer predsednik republike Giorgio Napolitano vodi politiko, ki skuša zgraditi vzdušje prijateljstva s Slovenijo in Hrvaško, in večkrat javno izraža ta stališča. Pred časom je tudi dejal, da ko se spomnimo fojbe in ezulov, ne smemo pozabiti na fašizem in na to, kar je fašizem počel na vzhodni meji. Vendar po Pirjevčevih besedah te Napolitanove politike ne odražata ne pisanje italijanskega tiska ne vedenje pomembnih italijanskih politikov.

Marjana Mirković

Pogovarjali smo se

DUNJA BEZJAK: POLITIKI NI USPELO ZASEJATI RAZDORA MED NARODOMA

Samo ljudje odprtega srca in duše grede od doma in nekje drugje spletejo gnezdo in zgradijo dom. Nikoli ne bomo izvedeli, ali bi postali to, kar so, če ne bi bili tam, kjer so. To velja tudi za Dunjo Bezjak, dolgoletno povezovalko slovenske in hrvaške kulture.

Univerzitetna knjižnica v Mariboru (UKM) je 9. novembra na vašo pobudo pripravila razstavo Slovinci v Zagrebu, Zagrebčani slovenskih korenin. Veliko je ljudi, ki so naša naroda prepletli v skupnem ustvarjanju. Da nanje ne bi pozabili, so zaslužni prav ljudje, kot ste vi, ambasadorica hrvaške kulture v Sloveniji.

- Moja razmišljanja in dejanja so zaznamovala navdušenje, žar in velika pričakovanja v času osamosvojitve. Čutila sem veselje do življenja v lastni domovini, kjer smo prvič sami odločali o svoji usodi in poti. Od takrat gradim mostove med mojimi dvema domovinama. Začelo se je v Varaždinu, kjer smo pripravili razstavo o Slovincih, ki so se šolali na varaždinski gimnaziji, javnosti pa predstavili tudi dela velikih slovenskih mojstrov portreta Matije Brodnika in Mihaela Stroya iz fundusa Galerije Varaždin.

Tudi odnosi med obema domovinama so vplivali na vaše delovanje in občutenje.

Politiki ni uspelo zasejati razdora. Osebnost sem zelo težko spremljala napetosti med država-

ma. Namesto, da bi dobro plačani posamezniki probleme reševali v miru in strokovno, tako kot sedaj, ni bilo dneva, ko ne bi v medijih prilivali olja na ogenj in podžigali strasti. To je zdaj mimo. Slovenci veselo hodijo na Jadran, Hrvati pa na slovenska smučišča. Čemu je bilo vse to potrebno!?

Že dolga leta sodelujete s Slovenskim domom v Zagrebu.

Sodelovanje se je začelo kmalu po osamosvojitvi, ko je bil slovenski veleposlanik v Zagrebu Matija Malešič. Učenci Mariborske srednje ekonomske šole so v Slovenskem domu izvedli kulturni program, pozneje sem v Slovenski dom na obisk pripeljala tudi skupino profesorjev te šole ter dvakrat članice Mednarodnega združenja S.I.L.A iz Ljubljane, katerega članica sem. V združenju S.I.L.A delujejo soproge veleposlanikov in tujih podjetnikov v Sloveniji, nekaj članic je Slovenk. V Slovenskem domu sem pripravila tudi razstavo treh mariborskih slikarjev, Jožeta Šubica, Milene Pavlin in Marjana Dreva.

Dolga leta sodelujete tudi z Varaždinom, vašim mestom.

- Naj omenim samo nekaj projektov. Povezala sem mariborsko Hortikulturno društvo in varaždinsko društvo za ureditev mesta Cvijet za ljepši svijet. Sodelovala sem pri varaždinski predstavitvi knjige Zagrebški Slovenci 2005–2007 Melite Forstnerič Hajnšek. Tisoč učenecv iz varaždinske I. gimnazije je prišlo v Maribor na razstavo Slovenci v Varaždinu. Številni varaždinski slikarji so se predstavili v Mariboru, Ljubljani in Gradcu. Združenje S.I.L.A. je Varaždin obiskalo trikrat. Sodelovanje se bo tudi v prihodnje zagotovo nadaljevalo.

Kako ste postali Mariborčanka?

- Na smučanju na Ribniški koči na Pohorju sem spoznala bodočega moža. Tri leta sva živela med Varaždinom in Mariborom, leta 1972 pa sem se odločila za življenje v Mariboru. Kot profesorica nemščine in angleščine sem najprej delala v šoli v Slivnici pri Mariboru, potem pa vse do upokojitve pred šestimi leti na Srednji ekonomski šoli v Mariboru.

Za prispevek k promociji hrvaške kulture v Sloveniji in Avstriji ste prejeli več priznanj.

- Nekdanji hrvaški veleposlanik v Sloveniji Mario Nobilo me je predlagal za odlikovanje, ki mi ga je podelil nekdanji hrvaški predsednik Stjepan Mesić.

Odlikoval me je z redom hrvaškega pleterja. Dobila sem tudi medaljo mesta Varaždina za promocijo mesta v tujini ter priznanje Hrvaško-slovenskega društva prijateljstva. Revija Mariborčan me je razglasila za Naj dobrotnika 2008. Posebej cenim, ker me je sprejel slovenski predsednik Danilo Türk, ki sem mu podarila knjigo Zagrebški Slovenci.

Na katero svojo dejavnost ste posebej ponosni?

- Pika na i mojih prizadevanj v povezovanju Slovenije in Hrvaške je bil projekt, ki sva ga izpeljali z novinarko mariborskega dnevnika Večer Melito Forstnerič Hajnšek. To so bili intervjuji z znanimi Slovenci v Zagrebu, ki so izhajali v tem časopisu v letih 2005-2007, pozneje pa izšli še v knjigi, v slovenščini in hrvaščini.

Od upokojitve živite na relaciji Maribor – Vis.

- Rada rečem, da je v hrvaškem genetskem kodu zapisano morje, kamen, odhod. Pri meni se je zgodilo vse to. Obožujem morje in z možem sva si na Visu ustvarila prekrasen dom. Tako svoje dejavnosti nadaljujem s predstavljanjem Visa v Sloveniji in Avstriji. V Mariboru sem organizirala osem razstav viških slikarjev, dvakrat so nastopili viški pesniki: Jakša Flamengo, Joško Božanić, Aurela Borčić, Ivica Roki in Pepe Bozanić. Na Visu, v galeriji vnučkinje Ivana Meštrovića, so razstavljali štirje mariborski slikarji: Jože Šubic, Bogdan Čobal, Marko Pak in Lucija Strmec. Organizirala sem tudi obisk nekaj slovenskih novinarjev na Visu.

Velik hrvaški kipar Ivan Meštrović vam je posebej pri srcu.

- V UKM sem ob 125-letnici rojstva velikana hrvaškega kiparstva organizirala razstavo 14 risb, ki so v lasti Galerije Meštrović v Splitu. Ob tej razstavi je bila na ogled tudi moja zasebna zbirka publikacij o mojstru Meštroviću, ki sodi med največje takšne zasebne zbirke. 6. oktobra je bila v Varaždinu na mojo pobudo odprta razstava ob 80-letnici postavitve spomenika Grgurja Ninskega v središču Varaždina. To Meštrovićevo mojstrovino je mesto dobilo leta 1931. Zanimivo je, da je temu kipu Meštrović posodil svoj lik.

Zagotovo že načrtujete nove dejavnosti.

- Prihodnje leto bo mesto Maribor evropska prestolnica kulture (EPK). Za

to priložnost v UKM načrtujemo razstavo o admiralu avstro-ogrsko mornarice Wilhelmu von Tegetthoffu, rojenem v Mariboru leta 1827 in umrlem na Dunaju leta 1871, ter znameniti bitki pri Visu. Na proslavi ob 145-letnici te bitke na Visu so bili tudi gosti iz Maribora. V okviru EPK v mariborski sinagogi pripravljamo razstavo o Ruži Klein Meštrović, prvi soprogi kiparja Meštrovića, Judinji, rojeni v Višnjici pri Varaždinu. Na Visu prijateljujem z vnučkinjo Ivana Meštrovića Ivano Stancomb, ki tudi del leta preživi z možem v svoji hiši na Visu.

– Upam, da ne boste pozabili na Slovenski dom.

- Rada bi se zahvalila za dosedanje sodelovanje, posebej predsedniku Darku Šoncu, ki je vedno pripravljen sprejeti moje ideje in jih tudi uresničiti.

Polona Jurinić

Dunja Bezjak se je rodila 21. septembra leta 1943 v Slavonskem Brodu, kamor je starše pripeljala druga svetovna vojna. Oče je bil študent, poprej pa skojevec, zaprt v Jasenovcu, iz katerega ga je rešila intervencija tete. Dunjina starša – oče Pavel Pavelić in mama Đurdica – sta imele pet otrok, najstarejša je Dunja. Po vojni se je družina vrnila v Varaždin, kjer je bil oče javni tožilec, mama pa gospodinja. Dunja je osnovno šolo in gimnazijo končala v Varaždinu, pedagoško akademijo in filozofsko fakulteto pa v Zagrebu. Najprej se je zaposlila v Varaždinu, potem pa je službovala v Zagrebu, kot mentorica Pedagoške akademije in Filozofske fakultete, recenzentka in avtorica Šolske knjige. Ko se je poročila z Brankom Bezjakom, je postala Mariborčanka in slovenska državljanica. Upokojila se je leta 2003.

SLOVENSKO-HRVAŠKI ODNOSI V ZNAMENJU ARBITRAŽNEGA SPORAZUMA

V slovensko-hrvaških odnosih v zadnjih mesecih ni bilo veliko dogodkov, kar je nov dokaz za skoraj popolno normalizacijo odnosov. Meddržavni odnosi prav tako niso bili pomembna tema predvolilnih kampanj v obeh državah.

Politiki, ki se jim je na parlamentarnih volitvah v Sloveniji in na Hrvaškem obetala zmaga, so med kampanjo zatrjevali, da bodo vse dogovore, ki sta jih sklenili državi, spoštovali. Še največ pozornosti je bilo v zadnjem obdobju namenjene Agrokorjevemu prevzemanju Mercatorja, ki, ko to pišemo, še ni dobil epiloga. Hrvaški koncern velja še naprej za najverjetnejšega kupca slovenskega trgovca.

Sodišče se polni

Druga pomembna tema je bilo izvajanje arbitražnega sporazuma. Obe državi sta imenovali svojega sodnika/predstavnika v sodišče, preostalo sodniško trojico bosta državi izbrali s seznama, ki ga bo pripravila Evropska unija. Če se ne bi uspeli dogovoriti, bo te tri sodnike v petčlanskem sodišču določil predsednik meddržavnega sodišča v Haagu (ICJ). Roki iz sporazuma sicer tečejo

od 9. decembra, ko je Hrvaška podpisala pristopno pogodbo z EU. Hrvaška je svojega arbitra imenovala pred kratkim, po pričakovanih Budislava Vukasa, enega najbolj spoštovanih strokovnjakov za pomorsko pravo in dolgoletnega podpredsednika mednarodnega sodišča za morsko pravo v Hamburgu. Slovenija je pred tem imenovala Jerneja Sekolca, strokovnjaka za arbitražo, podpredsednika londonskega sodišča za mednarodno arbitražo in člana stalnega arbitražnega sodišča v Haagu. Državi sta ob tem oblikovali tudi ekipe, ki bodo sodelovale v postopku.

Vukas je sicer prese-netil pred d v e m a letoma, ko ni n a s-protovol arbi-trražnemu spo-razumu s Slovenijo in ko ga ni bilo med podpisniki poziva intelektualcev, ki so zahtevali zavrnitev sporazuma. Med podpisniki sta bila Davorin Rudolf in Vladimir Ibler. »Vsakdo, ki kot držav-ljan Hrvaške, ali še huje, kot strokov-njak, pravi, da smo se s sporazumom odrekli teritoriju, je v resnici zadal udarec naši argumentaciji, dal je avtogol. Enako velja za tiste s slovenske strani, ki jočejo, da se je Slovenija odrekla izhodu na odprto morje,« je takrat dejal Vukas, zadovoljen, da so zaradi sporazuma nezadovoljni – predvsem opozicije – na obeh straneh.

A je ob tem opozoril, da je tveganje na obeh straneh: da Slovenija ne dobi teritorialne povezanosti ali da Hrvaška izgubi dele morja. O famoznem izrazu »junction« pa, da si ne more zamisliti fraze, ki bi da(ja)la več možnosti za rešitve, ki bi zadovoljile obe strani. Arbitraža je po njegovi presoji »za mednarodno pravo ena pravilna in pravična pot«, ko državi sami ne najdeti rešitve v sporu. Ob neki priložnosti je presodil, da je sporazum za Hrvaško dober, ker se v njem ne omenja teritorialni stik v fizičnem smislu besede, temveč povezava Slovenije z odprtim morjem, kar bo po njegovi presoji prešlo v zelo liberalen režim svobodne plovbe, ne pa v teritorialne odstopne.

Nič vročega v wikileaksovih depešah

Čeprav so mnogi pričakovali, da bomo kaj več o slovensko-hrvaškem dogovarjanju izvedeli iz ameriških depeš iz zagrebškega veleposlaništva (Wiki-leaks), za zdaj v njih ni nič kaj res prese-netljivega, denimo o tem, ali je ameriška diplomacija res pritiskala na Hrvaško in Slovenijo zaradi nesporazumov glede meje oziroma odločitve, da spor prenese-ta na arbitražo. Ponuja pa nekaj zanimi-vih ameriških razmislekov in opažanj o slovensko-hrvaških odnosih.

V depeši iz oktobra 2004, tik pred volitvami, Američani opisujejo težave zaradi meje med državama. V njej oce-njujejo, da je kopenski del meje celo pomembnejši od morskega, saj bi lahko bil dogovor o kopenskem sporu podlaga za rešitev morskega. ZDA so pri tem najbrž imele v mislih popuščanje katere od strani glede meje na morju, če bi bil za drugo stran dogovor o meji na kop-nem ugodnejši. So pa v tej depeši precej natančno ocenili razlog za težave z mejo, ki so bile vseskozi na dnevnem redu: Slovenija sebe vidi kot pomorski narod, Hrvaška pa se v odnosu do Slovenije počuti manjvredno.

Gre za precej ironično analizo, v kateri se med vrsticami norčujejo tako iz Slovenije, ki da se ima za pomembno pomorsko državo, kakor tudi iz Hrvaške, ki ne more preboleti uspešnejše sosedje, s katero so bili v skupni državi. Ameriški diplomati so presodili, da je možnost resnega konflikt ali celo nasilja majhna, kljub gro-žnjam Ljubljane, da bo ustavila hrvaško evropsko pot. Med zanimivejšimi je tudi del, v katerem obravnavajo znan mejni incident, v katerega je bil vpleten Janez Podobnik (prerivanje pri Jošku Jorasu). Američani so ugotovili, da je šlo za navaden »politični trik« SLS pri zbiranju volilnih glasov, saj so natančno vedeli, kaj se bo zgodilo in kakšne bodo posledice, zato v SLS »ne morejo zani-kati vloge provokatorja«. »Nikomur na Hrvaškem ni všeč arbitražni sporazum. Tudi zagovorniki menijo, da gre v smer slovenskih interesov in da je 'nujno zlo' za vstop Hrvaške v EU,« pa je bil komentar Jamesa B. Foleyja, ameriškega veleposlanika v Zagrebu, v depeši iz novembra 2009.

„BEZ LJUBAVI NEKA NITKO NE ULAZI U HRAM PROSVJETE, JER ČE BITI NESRETAN, I TO NESRETNIJI ŠTO VIŠE ZNA, A MANJE VOLI.“

„BREZ LJUBEZNI NAJ NIHČE NE VSTOPI V SVETIŠČE ŠOLSTVA, KER BO NESREČEN, IN SE BOLJ NESREČEN, ČE VEČ ZNA, A MANJ LJUBI,“

DAVORIN TRSTENJAK: BOREC ZA NARAVNO VZGOJO IN SVOBODNO ŠOLO

Davorin Trstenjak, sin slovenskega očeta in hrvaške matere, se je z zlatimi črkami vpisal v zgodovino hrvaške prosvete: bil je ugleden učitelj, šolnik in pisatelj. Po njem se danes imenujejo hrvaške ulice in šole. Verjel je, da je svoboda najdragocenejša človekova pravica, ideja svobode pa je zaznamovala celotno Trstenjakovo filozofijo izobraževanja.

Davorin (Martin) Trstenjak se je rodil 8. novembra leta 1848 na Krčevini v župniji Miklavž pri Ormožu. Bil je prvi otrok očeta Ivana, ki je bil sodar in vinogradnik, ter matere Ane, rojene Zidarić, doma iz Višnjice v Hrvaškem Zagorju. Med sedmimi otroci v družini Trstenjak se jih je kar pet izšlo. Davorin in Jakob sta postala učitelja, oba na Hrvaškem, Franc je na Dunaju končal modroslovje, a kmalu po tem umrl, Anton je po študiju klasične filologije in slavistike na Dunaju živel v Ljubljani in postal pomemben slovenski pisatelj, gledališki zgodovinar in gledališki organizator, študiral pa je tudi najmlajši sin Miha, a se je po šolanju posvetil kmetovanju. Sin Ivan je prevzel domačijo, hči Ana pa je že zgodaj umrla.

Davorin je kot prvorojenec bratom in sestri pomagal v težavah odraščanja. Morda je prav to prispevalo, da ga je življenjska pot usmerila v poučevanje mladih generacij.

Trstenjakova učiteljska leta

Davorin Trstenjak je osnovno šolo končal v bližnjem Humu, realko pa je tako kot ostali bratje obiskoval v Varaždinu. Učiteljsko šolo je končal v Zagrebu leta 1871. Še istega leta se je v Zagrebu zaposlil kot domači učitelj pri dvorskem svetniku Daubachu, nato pa v zasebni dekliški šoli. Naslednje leto so ga premestili v Karlovec. Eno leto je bil osnovnošolski učitelj, leta 1873 pa je bil imenovan za ravnatelja Splošne ljudske šole. Ko so v Karlovcu ustanovili Višjo dekliško šolo, je postal njen ravnatelj. To dolžnost je opravljal do odhoda iz Karlovca leta 1889.

Da bi spodbudil dejavnost učencev, je uporabljal inovativne metode in razvijal svobodne aktivnosti. Danes bi temu rekli dijaške delavnice in projekti. Organiziral je šolski vrt, na katerem so vzgajali sadje, cvetje in se ukvarjali z čebelarstvom. Bil je angažiran tudi v družabnem življenju mesta. Nekaj časa je bil predsednik Prvega hrvaškega pevskega društva Zora. Deloval je tudi v gledališkem življenju. Ustanovil je karlovško učiteljsko društvo.

Družil se je z učiteljico Dragojlo Jarnević, pisateljem Antejem Kovačićem in pedagogi Marijo in Skenderjem Fabkovićem ter Ivanom Filipovićem, po katerem se imenujejo nagrade za življenjsko delo ter letne nagrade za uspehe v vzgoji in izobraževanju. V Karlovcu je Trstenjak stopil tudi v zakonski stan. Leta 1873 se je poročil z domačinko Barbaro Holjac, tudi učiteljico. Rodili so se jima štirje otroci: Milica, Milan, Ljubica in Ivan. Družina se je leta

1889 preselila v Kostajnico, kjer je Trstenjak postal ravnatelj višje dekliške šole. Na tem položaju je preživel celo desetletje. To obdobje se je Kostajničanom vpisalo globoko v spomin. Ustanovil je učiteljsko društvo za mesto in okraj, bil je soustanovitelj ljudske hranilnice. Z učenci je začel čistiti grmovje, urejati sprehajališče in saditi drevesa na pobočju griča Djed. Takrat so meščani ustanovili društvo za polepšanje Kostajnice, Trstenjaka pa razglasili za častnega člana. Pripravil je tudi načrt za izgradnjo paviljona na griču Djed, vendar ga ni uspel uresničiti, saj je bil leta 1899 premeščen v Gospić. Tam je živel vse do prisilne upokojitve leta 1908.

Razkošen pisateljski opus

Po upokojitvi se je preselil v Zagreb, se posvetil pisanju in dejavnostim v različnih združenjih. V letih 1919–21 je bil predsednik Zveze hrvaških učiteljskih društev in predsednik prostozidarske lože »Ljubav bližnjemu« v Zagrebu.

Trstenjakov opus šteje okoli 50 knjig in brošur ter več ko 750 člankov. Pisal je v hrvaščini. Kot mladinski pisatelj je snov iskal v otroku in njegovi najbližji okolici, fantastike ni maral. Trstenjakove pripovedke odlikujeta preprost izraz in plastično opisovanje ljudi in narave. Nabiral je tudi ljudske pregovore in besedni zaklad, sodeloval je v pripravah za nove šolske čitanke. V strokovnih tekstih je propagiral svobodno vzgojo in šolo, osvobodeno birokratizma in cerkvenega vpliva, s poudarkom na vlogi učitelja. Med drugim je sprejemal Darwinov evolucionizem in nasprotoval klerikalni pedagogiki. Politično se je priključil Hrvaški stranki prava.

Kapljica v jezero hrvaške kulture

V zgodovino hrvaške pedagogike se je Trstenjak vpisal kot izredna osebnost, vzoren učitelj, bорец za stanovske učiteljske pravice, začetnik različnih prosvetnih in gospodarskih akcij ter izvrsten govornik in predavatelj.

Preteklost v sadanjosti

Leta 1914 je v biografskih zapiskih z naslovom Što sam htjeo napisal: »Iz svojih študentov sem želel ustvariti vzorne posameznike, jih preoblikovati duhovno in moralno. Želel sem, da bi se naši ljudje emancipirali, kolikor je mogoče, da bi postali tako pošteni, marljivi, srečni, svobodni in slavni, kot je mogoče. K temu cilju sem stremel tako v šoli kot zunaj nje. Srečen sem, ker nisem živel zaman... ker sem prispeval kapljico v jezero naše kulture.«

Umrl je 10. februarja leta 1921 v Zagrebu. Izrazil je željo, da bi bil upepeljen, kar je bilo za tisti čas bogokletno. Pokopan je bil brez slovesnega obreda.

Oporočno je svoje skromno premoženje zapustil izobraževalnim ustanovam. Leta 1924 so Trstenjaku odkrili spominsko ploščo na rojstni hiši, leta 1934 pa na griču Djed pri Kostajnici.

V Sloveniji je veliko bolj znan njegov soimenjak Davorin Trstenjak (1817-1890), duhovnik, pedagog, etimolog, zgodovinar in pionir venetologije.

*Po Slovenskem biografskem leksikonu in spletnih virih povzela
Silvin Jerman in I.J.*

PREGLED NEKATERIH TRSTENJAKOVIH DEL

Pedagoške knjige: Školski vrt u selu, 1883; Mladi učitelj, 1891; Igre, 1896; Druženje učitelja sa školskom mladeži, 1905; Prirodni uzgajatelj, 1907; Slobodna škola, 1907; Zreo učitelj, 1907; Uzgoj čovjeka borca, 1909; Etika, 1910; O modernoj školi, 1909; Darvinizam u uzgoju, 1918; O odgoju djece, nagradama i kaznama, 1951.

Knjige za mladino: Putne uspomene, 1880; Savka i Stanko, 1880; U radu je spas, 1885; Rane i melem, 1887; Ljubičice, 1895; Slike iz Švicarske, 1899; Život i rad Ivana Filipovića, 1907; Ispod brda Djeda, 1911; Pounčice, 1913; Na Djedu, 1919; Besjeda na Djedu, 1921; Kostanjčice, 1923; Izabrane priče i pripovjetke, 1953.

Ostale knjige: Zdravoslovje, 1873; Dobra kućanica, 1880; Ptice I-IV, 1888-1895; Dobar kućanik, 1891; Vjera i znanost, 1910; Kulturna povijest, 1914; O reformi slobodnog zidarstva, 1914; Biblija u svjetlu istine i morala, 1921; Naši ljudi, 1940.

STANKO BLOUDEK NA HRVAŠKEM

Stanko Bloudek (1890-1959) se je v slovensko zgodovino vpisal kot letalski konstruktor, športnik in načrtovalec športnih objektov. Razkrivamo, kakšne sledi je Bloudek pustil na Hrvaškem.

Na Hrvaškem je Bloudek postavil dve skakalnici – v Karlovcu za skoke v vodo in pri Delnicah za smučarske skoke. Prva je shranjena le še v zgodovinskem spominu, saj je skakalni stolp med drugo svetovno vojno povsem strohnel in je bil zato porušen. Druga še stoji, vendar v drugačni podobi, saj je bila večkrat rekonstruirana.

Karlovska skakalnica

Leseno skakalnico za skoke v vodo je Bloudek postavil leta 1930 na reki Korani, na kopališču na Rakovcu, ki se danes imenuje Foginovo kopališče. O tem smo več pisali v Novem odmevu novembra leta 1998 in marca leta 2000.

Skakalnico je Bloudek zgradil predvsem za rojaka Bogomira (Boga) Grilca, 14-kratnega prvaka Jugoslavije v skakanju z deske in stolpa. Bogo Grilc se je rodil v Ljubljani leta 1905, s plavanjem in skakanjem v vodo se je začel ukvarjati v ljubljanskem športnem klubu Ilirija, športno pot pa je nadaljeval v športnem društvu Viktorija na Sušaku in nato v Karlovcu. Leta 1929 je postal Karlovškega športnega združenja (KSU). Prav na Bloudkovi skakalnici je dosegel največje uspehe. Grilc je bil dvakrat kandidat za olimpijske igre, vendar ni bil nikoli olimpijec. Leta 1932 za udeležbo na olimpijskih igrah v Los Angelesu ni bilo dovolj denarja, na olimpijske igre leta 1936 v Berlin pa ni šel zaradi poškodbe.

Več o tem je mogoče prebrati v delih Nikole Perića Karlovačka škrinjica in Zdravka Švegarja Karlovac grad sporta 1800.-1985.

Silvin Jerman

Delniška skakalnica

Marinko Krmptić je v Sušački reviji leta 2007 objavil članek z naslovom Kraljica delniškega športa. V njem podrobno opisuje izgradnjo Bloudkove skakalnice na Japlenškem vrhu pri Delnicah leta 1948. Na tem območju so leta 1934 postavili prvo smučarsko skakalnico na Hrvaškem, na tekmovanjih pa so tradicionalno sodelovali in zmagovali predvsem slovenski skakalci. Tako je bilo do leta 1947, ko je na dotrajani leseni skakalnici na Vučniku s konkurenco pometel domačin, tedaj še mladoletni Josip Šporer Pepi. Skočil je rekordnih 36 metrov. Takrat so Delničani povabili Stanka Bloudka, da jim pomaga postaviti novo skakalnico. Ogleдали so si več možnih lokacij in naposled izbrali Japlenški vrh. Bilo je veliko udarniškega dela in že leta 1948 je na 45-metrski Bloudkovi skakalnici potekala prva skakalna tekma. Leta 1957 so skakalnico podaljšali na 60 metrov, leta 1966 pa na 75 metrov. Zadnjo tekmo pred razpadom Jugoslavije so v Delnicah pripravili leta 1981. Zmagal je legendarni slovenski skakalec Bogdan Norčič. Nato je četrto stoletja vladalo zatišje; naslednja tekma je bila šele leta 2006, ko so se na skakalnici pomerili le slovenski tekmovalci, zmagal pa je Urban Zamernik. Snovalci novega nordijskega centra v Delnicah bodo Bloudkovo skakalnico – tako je razumeti iz časopisnih objav – ohranili.

Ilinka Todorovski-RD

NEPOZNATA ILI ZABORAVLJENA PROŠLOST (10. DIO)

U ovom dijelu nastavljamo sa prepisima iz poglavlja Građa iz knjige Petra Strčića, Prvi tabor Hrvata Istre i Kvarnerskih otoka. Kako su o taboru, koji se održao u Rubešu 21. svibnja 1871, izvještavale tadašnje novine?

Naša Sloga, Trst, 1. svibnja 1871

Vlasti su dozvolile održavanje tabora, ali nisu prihvatile sve točke predloženog dnevnog reda 17. (Pučki sastanak u Kastvu) je dozvoljen, ali nije dozvoljeno govoriti na njem, ni proti sruženju Istre, Trsta i Gorice, ni za duševno sruženje Južnih Slavenah. Nu tomu sastanku preostaje i bez tih dviuh točkah još dosta toga, da ovrši svoju narodnu dužnost; pak se tvrdo nadamo, da će se prvi hrvatski tabor odlikovati, ne samo liepim redom, nego i brojem silna svieta sa svih stranah iz Istre i Primorja. Neka nam dadu naš jezik, pak smo se spasili siko i tako!

Novice, Ljubljana, 24. svibnja 1871

Kastav 21. maja. – V kljub vsemu temu, da nekim je bila pot zaprečena priti na naš tabor, smo hvala Bogu, okoli 10.000 duš sijajno danes taborovali. Vreme je bilo lepo i vse se je izšlo v najlepšem redu; govornici izvršili so svoje naloge izvrstno, njihovi govori so bili navdušeni i njihovi predlogi jednoglasno spre-

jeti. Na večer je v našej narodnej čitalnici bila zabava, narodu, pri kojoj se nas jako dobro zabavljali svirači narodni iz Markoušine. V ime Soče nas je osobno pozdravil gospodin Viktor Dolenc s kratkim i krepkim govorom. Sokol ljubljanski zastopala je vrla trojica članov; brzojavnih pozdravov došlo nam je iz severa i juga Slavije 17, kojim se je narod z gromovitim živio – klici zahvalil. – Sedaj so videli dušmani naši, Lahoni i Mahjaroni, da po naših žilah teče krv slavnjanska, da smo sinovi verni domovini, i da nam je sveta dolžnost raditi za blagov našega tužnega naroda! Živila Jugoslavija.

Branik, Sisak 27. svibnja 1871 (odlomak)

U Kastvu, 22. svibnja. Eppur si muove! Kod Kastva taborovalo je 21. svibnja do 8000 ljudi pored zapriekah, kojima se sa raznih strana nastojalo osujetiti rodoljubivo poduzeće nekotjih odličnih kastavskih građanah. Najsilnija agitacija proti taboru imala je svoj izvor u susjednom nam gradu Rieci. Magjarski guverner grof Zichy i magjarski veliki župan Medunić, uložili su uredovnu svoju vlast, da nebudet taboritah iz Rieke i riečke županije.

Kotarske vlasti pozivale su brzojavom otmjenije žitelje po vanjskih kotarih, te im očitovale, da nije dopušteno ići na tabor. Oružnici su zaustavljali putnike, a bilo je njih više skupa, silom ili priječili nastaviti put. Zaista sloboda pod banom Bedekovićem. Guverner riečki šiljao je

svoje emisare, kojim bijaše zadaća strahovati pučanstvo pripoviedajući, da je tabor namijenjen njenoj propasti, da će na taboru biti razlupanih glavah, da će vojska intervenirati.

Iz srca se radujemo, što se, kao i prigodom saborskog izbora u primorju, tako i prigodom prvoga tabora u hrvatskoj Istri, pokazalo, da upliv magjarske Rieke jest ravan ničtici na hrvatsko pučanstvo, koje ju sa svih stranah okružuje. (...)

Ni najmanji se nered dogodio nije, a govornike slušao je puk, kao da je u crkvi, prekinuv kad i kad grobnu tišinu sa gromovitim „živio“. Od strane političke oblasti prisustvo-vao je kotarski kapetan Fegetz našem jeziku viešt, te njegovo uljudno ponašanje pribavilo mu obće štovanje. Četiri, rekoh samo četiri oružnika zastupalo su prema 8000 ljudih redarstvenu silu. Ako s ovom silom spravimo aparat vojske i oružmeštra, kojim se naša vlada služi pred 70 izbornikah u Crikvenici, to nam je zaviknuti: Freiheit wie in Cislajt-nien! Mi odavde pratimo pozornim okom tok hrvatskih izborah, te od njihovoga se uspjeha, od probudjenog narodnoga duha u Kraljevini Hrvatskoj, nadamo podpori u našem nastojanju oko preporodjenja krasnoga naroda u Istri. – Nesmijem zaključiti ovaj dopis a da nenapomenem zasluge, koje su stekli za priredjenje tabora gg. Steidle, Rubeša kastavski glavlar izabran predsjednikom tabora, Maret-ti, Jelušić i drugi. Živili!

Pripremio Jurinić Zdenko

SPOMINI IN PRIČEVANJA IZGNANCEV 1941–1945

V čitalnici Slovenskega doma lahko ob četrtkih srečate skromno, veselo in družabno gospo Marijo. Njena usoda v drugi svetovni vojni je bila grozna. Teško si je predstavljati, kaj vse je preživela kot deklica, ko je morala leta in leta skrbeti za bolno družino. Vse to se danes ne vidi na njenem obrazu. Marija, želimo ti srečno in dolgo življenje, ki si si ga s svojim delom in dobrotu zaslužila. (Ask)

IZGUBLJENA OTROŠKA LETA

Zima in sneg, 15. februarja 1944 zvečer, ko je Komen gorel. Ogenj je bil visok in širok. Gledali smo ga iz vasi Preserje, od Komna oddaljene kilometer in pol.

Zgodaj zjutraj so prišli Nemci v hišo in nas izgnali v vaško dvorano Dopolavoro. Sama sem šla za ljudmi, imela sem devet let. Vseповsod so bili nemški vojaki. Ne vem, kako so v dvorano prišli oče, mama, brat Jožef, sestra Ada in nepokretni stric, ki se je pred tem vrnil iz taborišča Dachau. Sestro Vero pa so Nemci ubili že prej – leta 1943.

Dolgo sem iskala starše v tisti gneči ljudi, bili so zaposleni okrog strica, ki so ga oživljali. Nemci so izdajali dovoljenja za umik iz Komna tistim, ki so imeli težke bolnike. Tako smo mi na majhnem

vozičku pripeljali strica domov v Preserje. Tu nismo smeli ostati, pa smo po osmih dnevnih romanja iz vasi v vas prišli v Sv. Križ pri Trstu. Rdeči križ je strica poslal v bolnico v Trstu, imel je tifus. Nas otroke so en čas pustili pri bližnjih sorodnikih. Tudi očeta so prepe-ljali v bolnico, ker je doživel srčni napad – infarkt.

Mama je našla v Sv. Križu en del stare hiše, kjer smo živeli do konca vojne. V Komen smo se vrnili 15. junija 1945. Za posledicami vojne je mama zbolela, za njo še sestra. Obe sta se zdravili zaradi živcev v bolnici v Trstu.

Z bratom sva si pomagala, kakor sva znala. Morala sem skrbeti za vso družino, ker niso bili sposobni za delo. Za preživetje nismo imeli nobenih sredstev, ne denarja ne hrane ne obleke, niti obutve. Morala sem pri tujih gospodarjih zaslužiti grenki kruh. Kot nedoras-li otrok sem morala pasti in molsti krave, raznašati mleko po hišah, prati veliko posodo od mleka, pomivati okna in pospravljati po tujih hišah. Pozimi sem po gozdu nabirala drva, jih na glavi prinašala v vas ter jih menjala za kruh in drugo hrano. Pomagala sem si tudi s preprodajo rib. Kupila sem jih v pristanišču v Sv. Križu in jih nosila po hišah v Trstu. Prav tako sem raznašala mleko in ga menjala za hrano in druge potrebščine.

Kupovala sem morsko sol, ki jo je mama nosila po Krasu menjala za moko, mast, jajca in drugo. Z zasluženim denarjem sem kupovala zdravila za vse bolne doma – za očeta, mamo, onemoglega strica in hudo bolno sestru. Vse to sem delala in preživljala v zelo težkih časih. Vihar vojne in posledice so se nadaljevale na tistem območju še leta. Ko sem se vrnila v rojstno vas, avgusta 1945, je bila naša hiša en kup razvalin.

Tako so bila moja otroška leta izgubljena.

Marija Manestar, roj. Pipan

POTEPALI SMO SE PO PRLEKIJI

Jesenski izlet nas je popeljal na slovenski severovzhod. Spoznavali smo Prlekijo, njene zgodovinske in naravne znamenitosti, med drugim pa obiskali tudi oljarno, kjer smo poskusili bučno olje.

Na pot smo se odpravili 24. septembra. Na sobotno jutro smo se zbrali na Mažurancu in v dobrem razpoloženju pričakovali odhod avtobusa. Pot nas je vodila proti mejnemu prehodu Macelj in naprej proti Ptujju. Ko smo se bližali Prlekiji, kot se imenuje lepa pokrajina med Dravo in Muro, nas je ljubeznivi vodja poti, gospod Vrbnjak, vedno bolj in podrobneje seznanjal z znamenitostmi tega območja.

Skrivnost studenca mladosti

Peljali smo se mimo lepega dvorca Dornava, nato pa hitro naprej proti Sv. Juriju ob Ščavnici. Ustavili smo se ob glavni cesti v vasi Stara Gora. Prelepo naselje leži v osrčju vzhodnih Slovenskih goric, na vrhu nizkega slemena med Ščavniško dolino na severu in dolino potoka Turje. Vas je obkrožena z rodovitnimi sadovnjaki, njivami, travniki in gozdovi. Nič nenavadnega, da je tukaj že pred več kot 80-timi leti začela delovati oljarna. Jesen je čas, ko na poljih dozori buče. Iz njihovih semen pridobivajo bučno olje. Ljubeznivi lastnik Gorazd Kocbek, ki danes predstavlja že tretjo generacijo priznanih oljarjev iz družine Kocbek, nam je pripravil degustacijo olja, čokolade, biskvita in tudi salame - vse narejeno ali oplemenitenno z bučnimi semeni. Ogleдали smo si postopek pridobivanja bučnega olja pri 100 stopinjah Celzija in hladnega stiskanja pri 40 stopinjah Celzija. Zvedeli smo, da to olje slovi kot studenec mladosti, ker vsebuje veliko E vitamini-

na in mineralov. Zato smo ob odhodu iz oljarne porabili še kakšen E (evro), da bi doma pokazali, kako okusni so izdelki iz bučnih semen.

Prelepa Stara Gora

Sredi vasi Stara Gora stoji baročna cerkev Sv. Duha iz leta 1697, z zvonikom, ki ima lepo čebulasto streho. Ima izredno vredno in bogato baročno notranjost, ki jo je poslikal Jakob Brollo iz Gumina. V cerkvi sta zelo dragocena orgelska omara iz 17. stoletja in orgle, ki so druge najstarejše v Sloveniji.

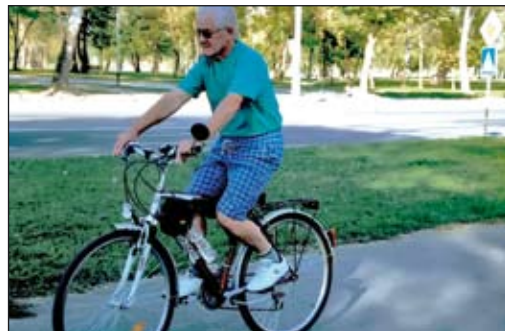
Prebivalci skrbijo za lepo podobo vasi in ohranjajo spomin na preteklost. To kaže tudi razstava starega kmečkega in obrtniškega orodja ter opreme starih kmečkih hiš v stari šoli.

Ogledali smo si tudi mlin na veter, ki so zgradili in postavili po vzoru starih delov Becovega mlina na veter iz Kolanjščaka. Mlinsko napravo z mlinskim kamnom poganja vetrnica, ki je pritrjena na gibljivi pogonski del mlina, saj se mora vedno usmeriti v smeri pihanja vetra. V turistične namene pa še danes melje moko!

Slikovita pokrajina je ob tem zgodnjem jesenskem času dobila zlate barve in vonj po zrelem sadju in praženih bučnih semenih. Ne bomo je hitro pozabili.

Prlekija slovi po odlični kulinariki, ki se ji prilagajo vrhunska prleška bela vina. Da je to res, smo se sami prepričali na kosilu v gostilni Pri Šenkarju.

Mirjana Turkovič

MOJE POTOVANJE S KOLESOM

Med poletnimi počitnicami vsi ljudje nekam potujejo. Tako sem naredil tudi jaz. Kot vsako leto, sem se tudi letos odločil za potovanje s kolesom. Pred tem sem pridno treniral vsak dan in se dobro pripravil za ta podvig.

Ponedeljek, 16. avgusta, je bil lep sončen dan, ne prevroč. Zjutraj sem sedel na kolo, opremljeno z vsemi mogočimi rekviziti (pač vse, kar je potrebno) in že sem kolesaril proti Zaprešiču, Dobovi, Brežicam, Krškem, Sevnici, Zidanem mostu ter končno pripeljal na cilj v Zagorje ob Savi. Zakaj ravno v Zagorje ob Savi? To je mesto, kjer sem preživel delček svoje mladosti, končal poklicno šolo za strojnega ključavničarja in dobil tudi zaposlitev. Marsikaj lepega sem tam doživel, pa tudi onih drugih, manj veselih trenutkov je bilo.

In kako je potekala vožnja? Prvi počitek sem imel po dveh urah kolesarjenja v Dobovi, kjer sem v eni lepi gostilni nadomestil izgubljen tekočino, pa tudi kavica je prav prišla. Drugi počitek sem imel v Krškem, tretji pa v Sevnici. V Zagorje sem prispel okrog 15. ure, brez velike utrujenosti, le noge so se malo tresle. Čestitke, ki sem jih prejel od prijateljev, so dobro delovale name in v mislih sem že imel vrnitev domov po isti poti, čez dva ali tri dni.

V Zagreb sem se napotil še isti teden, v sredo, 18. avgusta ob 7. uri zjutraj. Tudi ta dan je bil lep in sončen, ravno pravi za moj potep s kolesom. Vse je šlo lepo po načrtu in z veseljem sem ob 15. uri po telefonu poklical soprogo in vnukinjo ter jima sporočil, da je moja avantura s kolesom končana, da se približujem Zagrebu, da se živ in zdrav vračam domov.

Tako sem prevozil skupaj 270 kilometrov, kar ni malo, glede na moja leta, kajne?

Tudi drugim našim članom priporočam takšna in podobna potovanja, predlagam, da naredimo skupno, če ne gre drugače, saj je vožnja s kolesom zelo priporočljiva za vse, ki so kolikor toliko zdravi in pri močeh.

Franc Rop

OBISK SLOVENSKEGA PLANINSKEGA MUZEJA

Člani Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb so 22. oktobra v okviru naravoslovne delavnice **Moja dežela obiskali hram slovenske planinske dediščine, Slovenski planinski muzej v Mojstrani, ki je rojstni kraj številnih znanih slovenskih športnikov in olimpijcev.**

Sodobno zasnovana stavba je dobila svoj prostor ob vstopu v Triglavski narodni park, edini slovenski narodni park, in v dolino Vrata, ki se razteza pod mogočno Steno Triglava, od koder izvira bogata slovenska zgodovina alpinizma in gorništva. Muzej je 7. avgusta lani slovesno odprl slovenski predsednik dr. Danilo Türk; to se je zgodilo natanko 115 let po odprtju Aljaževega stolpa na vrhu Triglava.

Pot je zgodba - zgodba je pot

Ogledali smo si film o slovenskih gorah, naravni in kulturni krajini in stalno razstavo Pot je zgodba – zgodba je pot, ki je zasnovana kot muzejska pripoved, ki jo doživljamo skozi lasten vzpon na goro. Bogato filmsko, fotografsko in predmetno gradivo ter interaktivne vsebine so povezane v enajst vsebinskih sklopov. Tako smo spoznali zgodovino, vzroke, načine, nevarnosti in radosti obiskovanja gora. Na cilju pa smo bili, kot vsak planinec, poplačani s čudovitim razgledom. Zgodba, ki smo jo doživeli v muzeju, ima pomembni sporočili: pot je pomembnejša kot cilj in vsaka pot je svoja zgodba.

Po ogledu Slovenskega planinskega muzeja smo izpeljali sejo zagrebškega sveta slovenske nacionalne manjšine, ki jo je vodil novi stari predsednik Darko Šonc. Na dnevnem redu so bile naslednje točke: poročilo o julijskih manjšinskih volitvah, finančni načrt in program dela za leto 2012, izvolitev članov predsedstva in razno.

Agata Klinar Medaković

GALA KONCERT ZA DETIČKOV ROJSTNI DAN

Ob osemdesetletnici profesorja emeritusa Prerada Detička je bil 13. oktobra v Hrvaškem glasbenem zavodu gala koncert, ki ga je pripravilo Hrvaško društvo hornistov pod visokim pokroviteljstvom predsednika Republike Hrvaške dr. Iva Josipovića.

Na koncertu so nastopili člani Hrvaškega društva hornistov in gosti pod dirigentsko palico maestra Pavla Dešpalja. Program je vodil Zlatko Madžar. Na programu so bila dela Rossinija, Mitjušina, Schuberta, Straussa, Joplina in Dešpalja.

Izjemna umetniška pot

Prerad Detiček (roj. 13.10.1931) je v hrvaškem glasbenem življenju prisoten prek petdeset let, kot solist, komorni in orkestralni umetnik, pedagog, organizator in urednik komornih skladb za pihalce B. Popandopula. Bil je prvi diplomant roga v zgodovini Glasbene akademije v Zagrebu, prvi študent iz nekdanje države na Conservatoire Supérieur National de Musique v Parizu, prvi je priredil recitale in uveljavljal rog, posnel je prvo LP ploščo s skladbami za rog v nekdanji državi, prvi uvedel popolnoma nove metode dela ter oblikoval učiteljski program za srednje šole in akademijo. Skladbe za rog (Baranovića, Bjelinskega, Šuleka, Kuljerića, Klobučarja, Matza ...) je prazvedel in posnel za radio. Posnel je tudi štiri zgoščenke. Pogosto je nastopal kot solist. Kot pedagog je 45 let delal na zagrebški glasbeni akademiji, kjer je bil tudi dekan in prodekan, kot gostujoči profesor je deloval na sarajevski akademiji, sodeloval je na mednarodnih seminarjih in bil član številnih žirij. Med leti 1953 in 1991 je bil solist v orkestrih Zagrebške filharmonije, simfoničnega in komornega orkestra HRT, zagrebškega radijskega orkestra, zagrebške opere in Orkestra jugoslovanske radiodifuzije ter dolgoletni član Zagrebškega pihalnega kvinteta. Bil je predsednik Skupnosti glasbenih šol Hrvaške in selektor Dnevov glasbe v Herceg Novem. Je častni član in predsednik Hrvaškega društva glasbenih umetnikov, član Mednarodnega združenja hornistov in predsednik strokovnega poverjeništvaja za učitelje srednjih šol. Je dobitnik številnih nagrad, med drugim je prejel dve nagradi Milke Trnine (1973 in 1975) in dve nagradi Mesta Zagreba (1976 in 2001). Hrvaški predsednik ga je odlikoval z Redom hrvaške danice z likom Marka Marulića.

Zelo smo ponosni, ker je prof. Prerad Detiček član Slovenskega doma. Ob visokem jubileju mu želimo veliko zdravja in da bi se še dolgo družili ob kupici slovenskega vina.

Polona Jurinić

Kulturna obzorja

KULTURNA DOGAJANJA

JORDAN V SLAVONSKEM BRODU

- Akademski slikar Vasilij Josip Jordan se je konec maja predstavil s samostojno razstavo v Likovnem salonu Vladimir Bečić v Slavonskem Brodu, s triindvajsetimi deli, večinoma olji na platnu in nekaj v kombinirani tehniki. Vsa dela so nastala v zadnjih tridesetih letih. Tudi ta razstava potrjuje Jordanovo specifično obdelavo spomina kot lastno ustvarjalno delo.

FESTIVAL EUROPSKE KRATKE ZGODBE

- Ob desetem rojstnem dnevu Festivala evropske kratke zgodbe so se 29. maja do 3. junija v Zagrebu in Splitu predstavili avtorji, katerih teksti in gostovanja so obeležili preteklih deset let festivala. Urednik in organizator Festivala je Roman Simić Bodrožić. Predstavniki Slovenije je bil Andrej Blatnik. Vse zgodbe so objavljene v novi antologiji evropske kratke zgodbe.

DNEVI SATIRE

- Na 35. dnevih satire, ki so potekali od 3. do 19. junija, je 7. junija nastopila Drama SNG Ljubljane s predstavo Ko sem bil mrtev. Ta je utemeljena na motivu moža, ki inscenira svojo smrt, izgine ter se ponovno pojavi z lažno identiteto. Predstava Revizor, ki je nastala v koprodukcija Dubrovniških poletnih iger in ZKM-a iz Zagreba, je prejela nagrado Zlati smeh, njen režiser Jernej Lorenci pa nagrada za režijo.

PULJSKI FILMSKI FESTIVAL

- V mednarodnem, koprodukcijem in otroškem programu 58. festivala igranega filma v Pulju (16. do 23. julij) se je predstavilo tudi nekaj sloven-

skih filmov. V koprodukcijski sekciji so se za nagrade potegovali Lahko noč, gospodična in Piran – Pirano (slovensko-hrvaška koprodukcija) in Kako so me ukradli Nemci (Srbija, Hrvaška, Črna gora, Slovenija). Osrednje nagrade v tej sekciji je pobral film Lahko noč, gospodična (za režijo Metod Pevec, za kamero Sven Pepeonik in za žensko vlogo Polona Juh). V mednarodnem programu se je predstavil zmagovalni film slovenskega filmskega festivala Circus Fantasticus Janeza Burgerja; igralska ekipa tega filma je prejela Arenu za najboljšo igralsko stvaritev. V otroškem programu je bila prikazana slovenska filmska uspešnica Mihe Hočevarja Gremo mi po svoje.

DUBROVNIŠKE POLETNE IGRE

- V glasbenem delu festivala je tudi letos nastopila Dubravka Tomšič Srebotnjak, ob spremlja-

vi Dubrovniškega simfoničnega orkestra. Koncert je bil 14. julija v atriju Kneževoga dvora. Na programu je bil Prvi klavirski koncert v Es-duru Franza Liszta. V dramskem delu festivala sta gostovala Eduard Miler s predstavo Kralj Ojdpid (21. avgusta) in Jernej Lorenci s predstavo Revizor (11. do 14. avgusta).

SPLITSKA JUDITA MARKU MANDIČU

- Na 57. Splitskem poletju je bila na sporedu tudi predstava Ma and Al ljubljanskega Mini teatra in teatra Hotel Bulić iz Zagreba, v režiji Ivice Buljana. Nagrado Judita za dramski program je dobil slovenski igralec

Marko Mandić iz te predstave. Kipec Judite je delo kiparja Vaske Lipovca. Nagrado podeljuje dnevnik Slobodna Dalmacija.

ORGELSKI FESTIVAL

- Julija se v zagrebški katedrali tradicionalno odvija orgelski festival. 21. julija je nastopil Tomaž Sevšek iz Ljubljane. Na sporedu so bila dela Bacha, Schumann, Regera, Strauba, Osterca in Messiaena.

GLASBENA SREČANJA V PUČIŠČIH

- Na otoku Braču je od junija do septembra potekala mednarodna poletna glasbena šola Pučišća. Gostila je prek dvesto udeležencev iz Evrope in Amerike. 27. julija je nastopila Mladinska filharmonija Nova iz Slovenije; sedemdeset mladih glasbenikov je izvedlo priljubljena dela latinskoameriške glasbe (tango, bolero in podobno).

ZORAN PREDIN SPET V ZAGREBU

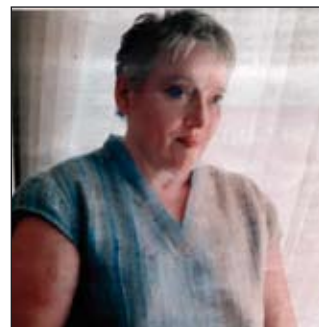
- Slovenski kantavtor, rojen pred 53 leti v Mariboru, je septembra v Zagrebu posnel spot za pesem Te noči, ko umrem, s

katero je napovedal album Sledi v spominu (Tragovi u sjeti). Ob klavirski spremljavi Matije Dedića je obdelal svojih dvanajst najljubših pesmi, ki jih v originalu izvajajo Oliver Dragojević, Bijelo dugme, Zdravko Čolić, Arsen Dedić ... To so pesmi, ki so ga spremljale vse življenje.

OPERNA MOJSTRSKA DELAVNICA DUNJE VEJZOVIC

- Na pragu nove gledališke sezone, 22. septembra, je HNK

Ivan pl. Zajc na Reki svoji publiki podaril koncert dobrodošlice, na katerem so se predstavili udeleženci mojstrske delavnice priznane vokalne umetnice Dunje Vejzović. Ob spremljavi opernega orkestra in pod taktirko Igorja Vlajnića so nastopili veliki solistični talenti iz Hrvaške, Švice, Mehike, Francije, Nemčije in Slovenije. Nastopila sta tudi slovenska pevca Sebastijan Podbregar in Luka Ortar.

SLOVENSKA REŽISERJA NA REKI

- Intendantka HNK-ja Ivana pl. Zajca Nada Matošević je za sezono 2011/12 napovedala štiri dramske premiere: Tri sestre A.P.Čehova, Maškarado M.S. Lermontova, »Dabogda te majka rodila« po romanu Vedrane Rudan in avtorski projekt Maria Kovača Od zibelke do groba. Prvo in drugo premierno predstavo bosta režirala Eduard Miler oziroma Vito Taufer. Hrvaška javnost se sprašuje, kje so hrvaški režiserji.

GAVELLOVI VEČERI

- Od 30. septembra do 13. oktobra so se v Zagrebu odvijali Gavellovi večeri, festival najboljših gledaliških predstav na Hrvaškem. Publika je videla osem predstav. Na odprtju festivala je bila prikazana predstava Revizor N.V. Gogolja v režiji Jerneja Lorencija.

GLEDALIŠČE BREZ MEJA

- V zadnjem obdobju je na zagrebških odrih gostovala kopica slovenskih gledaliških predstav. Slovensko mladinsko

gledališče je gostovalo od 3. do 5. aprila s predstavami Peklenska pomaranča (režija Matjaž Pograjc), Vampir (režija Ivica Buljan) in Zločin in kazen (režija Diego de Bree). Drama mariborskega SNG-ja je maja v ZKM-u izvedla Molierjevega Don Juana (režija Boris Cavazza), Malomeščansko svatbo B. Brechta (režija Mateja Koležnik) in Marberjevo uspešnico Od blizu (režija Dino Mustafić). Gledališče res nima meja, jezik pa je lahko ovira. Zato so bili za spremljanje predstav nujni podnapisi.

Omenimo še nekaj gledaliških gostovanj iz Slovenije. Januarja je na odru zagrebškega HNK-ja gostovala ljubljanska Drama s predstavo Platonov A. Čehova v režiji Vita Tauferja. Istrsko narodno gledališče – Mestno gledališče Pulj je 4. marca izvedlo Elektro po Evripidu v režiji Damijra Zlatarja Freyja. Drama HNK-ja Zagreb je 6. maja premierno izvedla Krležovo Gospoda Glembajeva v režiji Vita Tauferja. V ZKM-u je bila 8. maja izvedena predstava Grdi raček v režiji Roberta Waltla. Skladatelj je bil Mitja Vrhovnik Smrekar. Na Reških poletnih nočeh je 12. julija v predstavi Dubravke Ugrešič Baba Jaga je znesla jajce v režiji Ivica Buljana nastopila Milena Zupančič.

REISINGER V NOVI GALERIJ

- Po desetih letih so se oktobra vnovič odprla vrata galerije ob Kamnitih vratih (nekdanja Mala galerija). Galerijo je obnovilo društvo Umetnost smeha, ki jo vodi Rumica Baranović. Prvo razstavo, na kateri so bile na ogled karikature Ota Reisingerja, je odprl zagrebški župan Milan Bandić.

SODOBNI HRVAŠKI UMETNIKI V LENDAVI

- V Lendavi je bila 23. septembra odprta razstava osmih sodobnih hrvaških umetnikov,

štirih kiparjev (Petar Barišić, Peruško Bogdanić, Kažimir Hraste in Kuzma Kovačić) in štirih slikarjev (Vatroslav Kuliš, Željko Lapuh, Igor Rončević in Antun Boris Švaljek). Z deli umetnikov srednje generacije, rojenih v 50-tih letih 20. stletja, je bila poudarjena specifična vitalnost slikarskega in kiparskega medija na sodobni hrvaški likovni sceni. Avtor razstave je Milan Bešlić, priznani hrvaški likovni in književni kritik ter esejist.

NOČ PERFORMANSA

- Na festivalu Performansa, ki se je na Reki začel 20. oktobra, v Zagrebu pa dan pozneje, so se predstavili umetniki z neodvisne scene, tako izkušeni Branko Brezovac, Željko Zorica, Ivica Buljan, Nataša Rajković in Bobo Jelčić, kot številni mlajši avtorji. V središču pozornosti so bile ekološke teme. Najbolj zanimiv dogodek je bila znova Noč performansa s sedmimi izvedbami. V mednarodnem delu programa je nastopila slovenska skupina Via Negativa.

VOJNA IN MIR V HNK-JU

- Največji letošnji sezonski projekt Drame HNK-ja Zagreb, Tolstojeva Vojna in mir v dramizaciji Darka Lukića in režiji Tomaža Pandurja iz Slovenije, je bil premierno uprizorjen 14. oktobra. Roman večji od življenja so interpretirali Goran Grgić, Ivan Glowatzky, Zrinka Civitešić, Alma Prica, Bojan Navojec in drugi. Presenečanje je bilo sodelovanje igralskih doajenov Pera Kvrgića in Milene Zupančič. Avtorski tim je bil tak, kot je skoraj vedno, ko gre za koprodukcijo s Pandur theatres: scenografijo je podpisal hrvaški dizajnerski kolektiv Numen (Sven Jonke in Nikola Radeljković), glasbo pa slovenska skupina Silence (Boris Benko in Primož Hladnik).

Kulturna dogajanja spremljala

Polona Jurinić

MAHLERJEVA SIMFONIJA TISOČEV

Ob 20-letnici samostojnosti Slovenije in Hrvaške sta zagrebška in slovenska filharmonija dvakrat zapored izvedli osmo Mahlerjevo simfonijo: 3. julija na prenovljenem Kongresnem trgu v Ljubljani in 4. julija v Areni Zagreb.

Z izvedbo Simfonije št. 8 v Es-duru – Simfonija tisočev so glasbeniki počastili tudi 310-letnica ustanovitve ljubljanske Academie Philharmonicorum, 140-letnica Zagrebške filharmonije in stoletnico smrti dunajskega genija Gustava Mahlerja. Na obeh koncertih sta bila tudi slovenski in hrvaški predsednik, Danilo Türk in Ivo Josipović, ter oba župana, ljubljanski Zoran Jankovič in zagrebški Milan Bandić. Dirigiral je slavni ruski maestro Valerij Gergijev. Solisti so bili Viktorija Jastrebova, Anastazija Kalagina in Sabina Cvilak, sopran, altistki Martina Gojčeta Silič in Zlatomira Nikolova, tenorist Sergej Semiškur, baritonist Jože Vidic in basist Vladimir Feljauer. Koncert je bil veličasten, saj je pelo več kot devetsto zboristov iz 21 zborov iz Slovenije in Hrvaške.

Zakaj Gustav Mahler?

Ves glasbeni svet se je dve leti zapored spominjal velika na glasbene umetnosti Gustava Mahlerja. Leta 2010 smo obeležili 150-letnico njegovega rojstva, letos pa se s 100-letnico smrti praznovanje končuje. To praznovanje se je še posebej dotikalo mesta Ljubljane – Gustav Mahler je bil namreč tu angažiran leto dni kot dirigent in tako se je slovensko glavno mesto lahko priključilo peščici srečnih krajev, kjer je ta velik umetnik deloval. V ozadju Mahlerjeve ljubljanske epizode tiči zgodba o štirih študijskih prijateljih: Hansa Rotta, Huga Wolfa, Gustava Mahlerja in Antona Krisperja. Vsi štirje so bili prišli na Dunaj: Rott iz okolice, Wolf slovenskega porekla (stari oče se je še pisal Volk) in Krisper, rojen ljubljčan (po njegovi zaslugi je Mahler prišel v Ljubljano). Zato ni naključje, da je bil v Ljubljani julija letos postavljen spomenik, ki ga je izdelal kipar Bojan Kunaver, Mahlerjev poznavalec in občudovalec.

Polona Jurinić

O BORŠTIKOVEM SREČANJU IN PRSTANU ZA MILADO

Tudi letos smo spremeljali Boršnikovo srečanje v Mariboru, ki je med 1. in 23. oktobrom ponujalo izbornaj-prodornejših in najodmevnejših gledaliških predstav lanske sezone. Boršnikovo srečanje je festival, ki omogoča hitro in učinkovito integracijov minulo sezono tudi vsem zamudnikom.

lo sezono tudi vsem zamudnikom.

Po že ustaljenem ritualu sta festival odprl mariborski župan Franc Kangler in umetniška direktorica festivala Alja Predan, ki je med drugim dejala: »Festival Boršnikovo srečanje je izjemna blagovna znamka. Ne le da je znan tako rekoč vsem državljanom Slovenije, poznajo ga povsod po državah bivše Jugoslavije, in vse bolj tudi v evropskih gledaliških krogih privablja vse več uglednih mednarodnih strokovnjakov. Letos jih bo že skoraj petdeset. Vsi ti ljudje bodo ponesli besedo in dober glas o našem gledališču in državi v svoje okolje med druge ljudi.«

Dvanajst predstav in koš nagrad

Festival zunaj tekmovalnega in spremljevalnega programa nosi val sedanjosti. S pestrim, izven uradnega okvira zastavljenim dogajanjem. S predstavitvijo svežih knjižnih pridobitev in okroglimi mizami z aktualno tematiko, kjer se naenkrat srečajo ustvarjalci, stanovski kolegi, žirija, kritiki in prijatelji, apelira na zdajšnjost, tukajšnjost.

Selektor 46. festivala Gregor Butala je v obdobju leta dni evidentiral nekaj več kot sto premierno izvedenih predstav (brez lutkovne, glasbene, plesne ali intermedijske produkcije) in je na koncu v program uvrstil 12 predstav. Preteklo sezono ocenjuje takole: »Slovensko gledališče je v splošnem na razmeroma visoki kakovostni ravni, ki je relevantna tudi v mednarodnem merilu, produkcija je v vsebinskem in estetskem oziru izrazito raznovrstna, količinsko pa je tudi nadvse obsežna, postavljena je, navsezadnje na trdne umetniške, strokovne in institucionalne temelje. Vse so to razlogi za zadovoljstvo.«

Veliko nagrado za najboljšo uprizoritev

je žirija namenila predstavi Bartleby, pisar, v režiji Miloša Loliča in izvedbi Mini teatra Ljubljana. Boršnikova nagrada za režijo je pripadla Eduardu Milerju za režijo uprizoritve Beneški trgovec, v izvedbi Drame SNG Ljubljana. Nagrado za igro sta prejela Igor Samobor za vloge Bartlebyja, Shylocka in Neznanca, v treh predstavah SNG Drama Ljubljana, ter Janja Majzelj za vlogo Zlodeja v uprizoritvi Pohujšanje v dolini šentflorjanski, v izvedbi Slovenskega mladinskega gledališča.

Nagrado za mlado igralko je prejela Viktorija Bencik za vlogo žene v uprizoritvi Hudič babji, v izvedbi Mestnega gledališča Ljubljana. Nagrado za scenografijo je žirija prisodila Henriku Ahru, za adaptacijo besedila Milošu Loliču, za zvok Luki Ivanoviču in masko Barbari Pavlin.

Prstan žlahtni umetnici

Boršnikov prstan 2011 je dobila igralka Milada Kalezić. Milada Kalezić nadaljuje legendarno tradicijo nekaterih velikih slovenskih igralk, ki so se rodile v drugem kulturnem in nacionalnem okolju in spregovorile prve besede v drugem jeziku, a so postale legenda slovenske gledališke umetnosti. V Mariboru je dokončala osnovno šolo in gimnazijo in začela igrati v takrat zelo uglednem mariborskem ljubiteljskem gledališču Slava Klavora, skupaj z igralcema Petrom Boštjančičem in Vladom Novakom, ki so se tedaj generacijsko sooblikovali, danes pa tvorijo vrhunsko igralsko jedro Drame SNG Maribor. Svojo profesionalno pot je začela v SLG Celje, kjer je zablestela tako rekoč čez noč z legendarno vlogo Darinke v Šeligovi drami Čarovnica iz Zgornje Davče. Sledile so odlične celjske vloge, nato pa številne magistralske vloge, od Helene v Orestu, matere v Krvavi svatbi, vse do Fride Khalo in Aase v Peer Gyntu. In četudi nagrade niso bistven dokaz prave umetnosti, pri njej so se kar nizale. Tri Boršnikove, nagrada Prešernovega sklada, Združenja dramskih umetnikov Slovenije, mesta Celje, mariborska Glazerjeva nagrada in listina. Treba je omeniti tudi nagrado za vlogo Meri v filmu To so gadi. Milada Kalezić je poglobljena, odgovorna, izobražena igralka, ki gledališče razume kot nekaj svetega. Zato je prstan prišel v prave roke in se že vnaprej veselimo novih igralskih uspehov Miladinega talenta, dela in svete pripadnosti gledališču.

Jenuk Novi

VRAZOVA LJUBICA 2011

V Samoboru so se na grobu Ljubice Kantilly, pesniške muze Stanke Vraza, julija letos že dvaindvajsetič zbrali pesniki iz Zagreba in Samobora, na tradicionalnem branju ljubzenske poezije.

Prireditelj je vodila Vesna Burić iz samoborske ljudske univerze (Pučko otvoreno učilište), dogodka se je v imenu Slovenskega doma udeležila Polona Jurnič. Pesnik Pajo Kanižaj, predsednik Društva hrvaških književnikov (DHK) Božidar Petrač in Vesna Burić so položili na lepo urejen grob Vrazove Ljubice venec rdečih rož. Pajo Kanižaj je tokrat dobil na zidu ob grobu ploščo s svojim stihom. Na tem zidu ob župnijski cerkvi se nahaja že več plošč s stihmi pesnikov, ki so sodelovali na teh srečanjih. Za zidom je spomenik 52 padlim borcem v domovinski vojni. Na spomeniku so stihmi legendarnega ubitega novinarja radia Vukovar Siniše Glavaševića. Tu je vse navzoče pozdravil predsednik DHK Božidar Petrač. Po sprejemu v samoborski mestni skupščini smo se zbrali v dvorani Pučkog otvorenog učilišta. Sledila sta predstavitev 21. zbirke pesmi Ljubica 2010 in branje pesmi zbranih pesnikov. Te pesmi bodo objavljene nasled-

nje leto v zbirki Ljubica 2011. Gostja večera je bila pevkica Jelena Radan ob spremljavi na kitari.

Polona Jurinić

IVAN MLAČIĆ: O VEČERI POSVEĆENOJ VRAZOVOJ LJUBICI

*I ove večeri pred kraj proljeća
kao i svake godine
sjećamo se na ovome mjestu
Stanka i njegove Ljubice.*

*Ima li išta ljepše
nego večer provesti uz stihove.
Na ovom mjestu i kilometrima
dalje
u zraku se osjeća poezija.*

*Svi pjesnici koju su pristigli,
a i oni kje naše oči ne vide
s dušom su ovdje, zajedno u
stihovima.
I tako veličaju ovu večer i poeziju.*

*Ova je večer svečanost pjesme
ova je večer posvećena Vrazovoj
Ljubici
ova je večer u kojoj pjesnici
(a tko će drugi ako ne oni)
bude uspomene na minula stoljeća.*

*Gradna u prolazu vješto
osluškuje stihove
pjesnici su pjesmom utihnuli
pjev ptica
zvijezde u visinama zavidne su
ove večeri
što na Zemlji postoji ovakav
susret na ovom mjestu.*

*Godina dana brzo će proći
i pjesnici će opet doputovati
u Samobor poput hodočasnika
posvećujući pjesme Vrazovoj
Ljubici.*

*Znaš Stanko moram ti na kraju
reći »VELIKO HVALA«
Sve bi bilo drugačije
i ovih susreta ne bi ni bilo
Da nisi toliko patio i da si
manje volio Ljubicu Kantilly.*

SLOVENC RAZVESELI SVE NA FESTIVALU LUTAKA

Ovogodišnji PIF, međunarodni festival kazališta lutaka održao se u Zagrebu od 5. do 11. rujna. Slovenci su se predstavili s predstavom *Debela repa lutkarske družine Bobek* i s dvije predstave *Kazališta lutaka iz Ljubljane*.

Debelarepaje vizualno zanimljiva predstava lutkarskog dua Andreja Adameka i Mateje Šušteršič u kojoj priču o velikoj repi koja je izrasla u bakinom vrtu lutkari pričaju uz pomoć keramičkih tegli za cvijeće. Tegle mogu biti vrt, mogu biti radio a mogu biti i baka, djed ili mačka kad im se doda drvena glava. Predstava ima svojih mana (dvadeset minuta se uvodi u priču s raznim likovima ali bez repe - a onda odjednom dođu novi likovi i vade repu!) ali je razveselila publiku.

Četiri bremenska svirača

U komunikaciji s publikom pravi su majstori bili Martina Maurič Lazar, Polonca Kores, Gašper Malnar, Miha Arh – ansambl predstave Četiri bremenska svirača Lutkarskog kazališta iz Ljubljane! Na podlozi priče o četiri životinje (magarac, pijetao, mačka i pas) koji su krenuli u svijet zajedno pjevati i postati zvijezde, ova je predstava donijela čitav jedan svijet šume, grada, različitih likova koji se pokušavaju boriti za svoj san – svirači bi pjevali ali u gradu su naišli i na ljubavne zaplete. U režiji Matije Solcea (koji je bio zadužen i za glazbu dok je lutke i scenografiju izradila Mariana Stranska) glumci su

animirali različite tehnike lutaka (marionete, guignole, sjene), pjevali, plesali, zabavljali djecu i odrasle, nasmijavali, lutke su putovala kroz publiku koja je gradila most i cestu svojim rukama i glavama, pjevala zajedno s glumcima i lutkama! Nije čudo da im je dječji žiri dao nagradu za najbolju predstavu a „odrasli“ žiri nagradu glumcima za animaciju i izvedbu scenske glazbe!

Izgubljeni ton

Nazatvaranju festivala nastupila je koprodukcija kazališta Forum i Lutkarskog kazališta iz Ljubljane *Izgubljeni ton*. To je autorski rad Petra Kusa o kraljevstvu koje je izgubilo osnovni ton koji ne omogućuje samo sklad pjevanja i sviranja nego i sklad društvenog života pa jedan od ljudi krene u potragu za njim. To je predstava takozvanog animiranog zvuka u kojoj su glumci svirali na doslovno svemu što se moglo lupkati ili puhati kroz to od plastičnih boca do zvonca na biciklu.

Zanimljive priče izvan konkurencije

Ovogodišnji PIF je imao neobičnu koncepciju. Zbog smanjenja novca imao je manje službenog programa ali je bilo puno programa izvan konkurencije od čega su najzanimljiviji bili studenti Umjetničke akademije u Osijeku koji su pokazali svoje diplomske lutkarske ispite. Mala sirena Katarine Arbanas odvija se u akvariju i vrlo je poetična, tužna predstava o neuzvraćenoj ljubavi. Giulio Settimo (naš student iz Italije koji je došao u Hrvatsku baš zbog lutkarstva) ispričao je priču *Najbolji prijatelj* o osamljenom zmaju kojeg se svi boje a on roni suze dok ne pronade prijatelje uz pomoć duguljastih balone. Postolar i vrag Ivana Čaćića priča poznatu priču o postolaru koji je prevario vraga s velikim lutkama i raspjevanim cipelama koje pjevaju poznate šlagere prilagođene priči! Predstava o najglupljem stvoru u svemiru Grumblijeve

kronike Siniše Novkovića parodirala je sve svemirske filmove (od ET-ja do Rata zvijezda) nasmijavajući publiku!

Nagrađene predstave

U konkurenciji su nagrađene tople, humane i duhovite predstave: *Konj Zagrebačkog kazališta lutaka* u režiji Zvonka Festinića, tužna priča o starosti konja nagrađena je za najhumaniju

poruku. Redateljica i autorica Magdalena Miteva nagrađena je za inscenaciju predstave *Ribar* i zlatna ribica bugarskog Crnog teatra; uz pomoć osvijetljene šarene špaga kreirala je dramaturški jako dobro složenu priču.

Festivalom su dominirale dvije predstave. Prva je češka: *James Blond*, parodija snimanja holivudskih filmova kazališta Alfa iz Plzena. Predstava

je nagrađena za režiju (Tomas Dvoržak), scenografiju (Marek Zakostelecky), vizualne efekte i ulogu redatelja (Petr Borovski). No, svakako je bila najdojmljivija slovačka *Palčica Starog kazališta iz Nitre*. Kao i u slovenskoj predstavi četiri animatora stvaraju priču o maloj djevojčici koja upoznaje veliki svijet. Dobila je nagradu za glazbu (Andrej Kalinka), kreaciju lutaka (Martina Fintorova) i nagradu za najbolju predstavu u cjelini!

Sanja Nikčević

Ustvarjalnica

ŠEGATOVI -
MOJI PRIJATELJI

Dejstvo je, da smo Slovenci številčno majhen narod, pa vendar imamo mnogo velikih ljudi, velikih po svojih delih in dejanjih. Umetniki, znanstveniki, športniki... številni Slovenci so svet obogatili s svojimi dosežki in o njih so napisane biografije, avtobiografije, članki, intervjuji... In to je lepo in prav. Vendar pa so med nami ljudje, takšni navadni, ki tvorijo jedro slovenskosti, jedro naroda, jedro ljudskosti. O njih se ne pišejo članki, intervjuji. So skromni, skriti, zaprti v okvirih svojega doma, svoje družine. Vsak izmed nas zagotovo pozna takšne ljudi. To so naši prijatelji, to so studenci, iz katerih črpamo prijateljstvo, ljubezen, smeh, veselje, moč, da lahko preživljamo in se spopadamo z našim stresnim vsakdanom. In ena izmed takšnih družin so moji prijatelji Šegatovi iz Grčaric, prelepe majhne vasice v bližini Ribnice in Kočevja in o katerih bi želela napisati nekaj besed. Ta zamisel se mi je porodila, ko mi je prijateljica zrecitirala pesem, ki jo je za svoje starše, devet bratov in sester, otroke in nečake napisala v bolnišnici, ko je mislila, da ne bo preživela svoje bolezni. Na srečo je ozdravela, ostala pa je pesem, ki morda ni največji dosežek v literaturi, je pa izliv njene ljubezni, prijateljstva in spominov.

Irena Hribar-Buzdovačič

MAJDA ŠEGA, POR. RAČKI:

VSI MOJI

Ata Franci in mama Tončka moja starša zlata sta se v mladosti zaljubila, si zvestobo obljubila in se leta 1936-ga poročila.

Je družina naša rasla iz leta v leto kar se da, da resnica je to prava in dokaz je velik, ko se zberemo mi vsi doma.

Najprej se rodil je Franc, pa Lojz, pa Ema, Micka, Ivan, Stane...

že dovolj skrbi in dela, da za počitek časa prav nič ne ostane.

Pa potem še Mirko, Metka, Danica in jaz, ki rada govorim in z mamó pojem na ves glas.

Da število ni okroglo je enajsta Jelka bila – to najmlajša je sestrice, ki zgradila dom si je doma.

Ona je kot druga mama, skrbna, dobra kar se da, pogače belokranjske peče in še vse nam drugo da.

Mi številna smo družina, radi se imamo vsi, naj tako bo in ostane vse do konca naših dni.

Ata, mama sta garala, žrtvovala se za nas, naj vama bo še enkrat hvala za vse in od vseh nas.

Imela sta enajst otrok, zdaj pa nas je štirikrat enajst in še deset.

Sestre moje, ste kot dobre vile, staršem hvala, da ste se tudi' ve rodile.

Res je lepši tale svet,

ko v težavah si, pokličeš, vprašaš in dobiš pomoč, nasvet!

To je Franc, Janko, Metka pa Nataša, Barbara . iz srca vsi njej želimo, da bi res okrevala!!!!

Še Tomaž je tu in Stojan, pa Bojana resna je.

Skrbi veliko je nakopal bratec Stojan je!!!

Tu so moje inozemke: Vesna, Klaudi, Silvija in Sabina je posebna, saj se šalit in slovensko zna.

Pa naj Tjaša se zapiše, pa čeprav je tukaj ni, ne morem je jaz zatajiti saj bratova je ona hči.

Pa še Karmen in Matjaž sta, zadržana bolj ta dva.

Nič ni čudno, če tako je, na »Kočah« goste strežeta.

In pa Simon, Sašo mojster, če pokličem ga, vsakič pride, ko ga rabim, še katero z mano zaigra!

Nina naša je maskerka, krema, roke, pilingi, ko to vse je narejeno, ti obraz lep naredi!!!

Tu sta naši Mojca, Vanja, ki sta lepotici dve, sem in tja opravek ta je, pa še varstvo zraven je.

Zdaj pa naša Jana Šega, pridna, pametna in bistra je – res dekle je milo, zalo, ona je čez vse!!!

Tu so trije mušketirji, so kot svetle lučke vsi:

Žiga, Domen, Saška moja...pravi so prijatelji.

Ta je četa res velika mojih vseh ljudi, naj vas vse še sreča spremlja in bodite zdravi vsi!!!

December 2002

IZ SILVINOVE
VREČE MISLI IN
AFORIZMOVO sreči na različne načine
in za različne priložnosti

Eden od najboljših načinov, da dosežeš srečo, je da nekoga osrečiš!

Zelo pomemben pogoj za srečo je, da imaš tesno razmerje z drugo osebo.

Srečen je človek, ki ima iskrene prijatelje.

Imamo srečo, da imamo mladi državi in nimamo dolgoletnega vladarja, ki bi ga dali na sramotilni steber.

Bila bi sreča da se organizira prosvjed protiv - prosvjeda.

Sreča je što usprkos stečaja naših uglednih tekstilnih poduzeća ipak napredujemo u toj struci: u kostimografiji organiziranjem viteških igara iz prošlih stoljeća (a napredak je u metalnoj industriji - mačevi, štitovi).

Neka košta koliko košta - možda stig-nemo i do odjeće krapinskog pračovjeka.

Eureka, sretno je uzviknuo zagrebački domoljub – našao sam topničke dnevnik, topnika koji vodi dnevnik svojih topničkih pucnjeva da Zagrepčane obavijesti da je točno pod-ne - treba čovjeka za obračun!

Kada izražavamo nezadovoljstvo zbog društvenih prilika, sretni smo što se možemo prijetiti - prijevremenim izborima.

Imamo sreću što smo imali ustaše, partizane, četnike, belogardejce, nedičevce, rupnikovce i ine....e i radujemo se njihovim porazima.

A crna je sreća iskopavanje kostiju nepoznatih ubijenih i njihovih nepoznatih ubica.

Ukradena poslovice: Svaki kovač svoju sreću kuje!/Vsak je svoje sreče kovač.

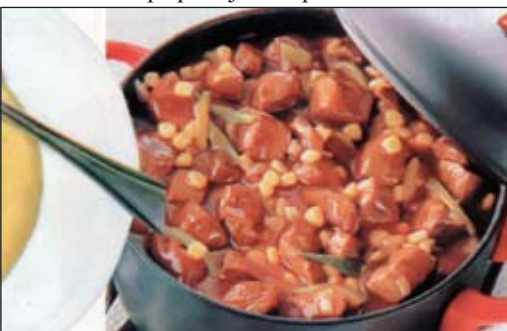
Amen. Št označi/kar pomeni: tako je

Silvin Jerman

NE POZABIMO SLOVENSKI JEDI:

Koruza je eno tistih živil, ki jo v slovenski kuhinji uporabljamo skoraj vsaki dan. Uporabljamo koruzno moko in zdrob, iz kuhanih mladih koruznih zrn pripravljamo solate, juhe in enolončnice, posebej priljubljena so pečena mlada zrna – pokovka ali kokice.

Ljudska kuhinja pozna kar nekaj jedi iz koruze. Klasični sta koruzni žganci in polenta, pečeni koruzni storži pa so stara pastirska jed (sedaj tudi mestna). Poznamo veliko vrst koruze in vse so užitne. Večina sort je namenjena za krmljenje živali, za človeško prehrano pa so primerne sorte jedilne koruze, ki ji rečemo sladka koruza. Koruza vsebuje nekaj rudninskih snovi, vitaminov in je lahko prebavljiva, vendar precej kalorična. Zato jo v sodobnih receptih uporabljamo v manjših količinah. Mlada koruzna zrna lahko zamrznemo ali kupimo že pripravljena v pločevinki.

Pisana enolončnica

Potrebujemo: čebulo, strok česna, 2 sveži papriki (rdečo in zeleno), dva paradižnika ali paradižnikovo mezgo, 40 dkg mešanega zmlatega mesa, sol, poper, lovorov list, malo bazilike, pločevinko zrn koruze, pločevinko graha (graška), 2 rumenjaka in smetano za kuhanje, olje.

Priprava: V večji posodi segrejemo

olje, dodamo sesekljano čebulo, pražimo, da postekleni, dodamo meso in začimbe (sol, poper, strt česen), pražimo in dodamo na koščke narezano papriko ter baziliko in lovorov list. Zalijemo z juho ali vodo. Počasi naj vre okrog 15 minut. Pred koncem kuhanja dodamo narezani paradižnik ali mezgo, koruzna zrna in grah ter pustimo, da vse skupaj še malo prevre. Na koncu dodamo rumenjake umešane s smetano in po potrebi popramo in solimo. K tej krepki in okusni enolončnici postrežemo črn kruh.

Piščančja bedra na koruzi

Potrebujemo: 3-4 piščančja bedra, večjo pločevinko koruznih zrn, 1 čebulo, 3 stroke česna, 1 jogurt, šopek sesekljane peteršilja, olje, sol, poper ali 1 feferon, 1 del kisle smetane.

Priprava: Feferonu odstranimo semena in pecelj tega ga narežemo na kockice, dodamo malo olja in strtega česna, zmešamo in s to zmesjo natremo piščančja bedra. Položimo jih v posodo in postavimo za uro v hladilnik. V ponvi segrejemo olje, položimo nanj bedra in jih na srednje močni vročini pečemo okrog 20 minut, da se dobro prepečejo. Med pečenjem jih obračamo. Pečena bedra vzamemo iz ponve in damo na toplo.

Sesekljano čebulo damo na maščobo v ponvi, pražimo da postekleni, dodamo koruzo, premešamo in segrejemo ter po potrebi posolimo. Kislo smetano zmešamo z jogurtom in sesekljanim peteršiljem in ponudimo k pečenim bedrom, ki smo jih lepo zložili na koruzo.

Fižolova solata s koruzo

Potrebujemo: 1 pločevinko rdečega fižola, 1 pločevinko koruznih zrn, 15 dkg kislis kumaric, dva para hrenovk, 2 čebuli, pol majhne žličke curryja, oljčno (bučno) olje, sol, poper, zelene solatne liste, po želji ščepec sladkorja.

Priprava: Hrenovko skuhamo in ohlajeno narežemo na koleščke. Fižol in koruzo oplaknemo, odcedimo in damo v skledo, dodamo narezane kisle kumarice, na obročke narezano čebulo, dodamo ohlajene hrenovke. Vse sestavine zmešamo.

Preliv: Olje, sol, poper, curry, sladkor in malo tekočine iz vložnih kumaric umešamo in zlijemo na solato ter dobro premešamo. Solatne liste damo na dno skodelice in nanje razporedimo solato.

Polentina pica

Potrebujemo: 0,5 kg koruznega zdroba, 2 jušni kocki, 4 mesnate zrele paradižnike, 20 dkg mocarele, 15 dkg šunke, olive, oljčno olje, sol, poper, origano.

Priprava: Vodo zavremo, dodamo jušni kocki, vkuhamo koruzni zdrob po navodilih na vrečki. Ko se zgosti, polento vlijemo v posodo, namaščeno z oljem, razmažemo na približno centimeter debelo in damo v pečico, segreto na 180 stopinj. Pečemo okrog 10 minut. Medtem paradižnike in mocarelo narežemo na rezine, šunko pa na trakove. Potresemo na pečeno polento, dodamo, olive in origano, rahlo posolimo, pokapljamo z oljem in damo v pečico še za 10-15 minut, dokler se sir ne raztopi. K tej pici se prileže zelena solata.

Ivanka Nikčević

IZ ZAKLADNICE PREGOVOROV

Cena spoznanja je draga.

Hvaležnost dobroto razveseli.

Ako potok slabo teče, je krivda na izviru, ne na koritu.

Ni dan tako dolg, da bi ne bilo večera.

Priložnost zamujena, ne vrne se nobena.

Če bi zavist gorela, ne bi bilo treba drv.

Darila ljudje pozabijo, dobrote nikdar.

Kjer je močna luč, je tudi močna senca.

Bodi hvaležen vdanemu, a vdan hvaležnemu.

HRVAŠKA SE VRAČA DOMOV, V EVROPO

»Z Evropo je Hrvaška bogatejša,
s Hrvaško je bogatejša Evropa.«

Ivo Josipović, predsednik Republike Hrvaške

»To je zgodovinski dan za Hrvaško in EU.«

Herman Van Rompuy, predsednik Evropskega sveta

»Naj živi Hrvaška, 28. članica EU. Naj živi in napreduje EU!«

Jadranka Kosor, predsednica hrvaške vlade

»Hrvati nas učijo, kako pomembna je EU.«

Donald Tusk, premier Poljske, predsedujoče EU

»Verjamem, da bo Hrvaška v EU dosegla srečo in blagostanje.«

Zoran Milanović, predsednik SDP

»Prihodnost EU je tudi v hrvaških rokah.«

Jerzy Busek, predsednik Evropskega parlamenta

»Izkazujemo priznanje hrvaškemu narodu.«

Jose Manuel Barroso, predsednik Evropske komisije

»To je pomemben dan tudi za Slovenijo,
saj bodo vse štiri sosednje države članice EU.«

Borut Pahor, predsednik slovenske vlade

Voditelji 27 držav Evropske unije ter hrvaški predsednik in premierka, Ivo Josipović in Jadranka Kosor, so 9. decembra v Bruslju slovesno podpisali pogodbo o pristopu Hrvaške k EU. Hrvaška bo polnopravna članica evropske družine postala 1. julija 2013. Takrat bo hrvaščina postala 24. uradni jezik v EU.

<http://www.predsjetnik.hr/Default.aspx>

Signature of the Accession Treaty of Croatia
Signature du Traité d'adhésion de la Croatie

Brussels 09.12.2011 Bruxelles

